Влада – Радам!

ГАЗЕТА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Голос України

№ 37 (2039) ♦ Субота, 27 лютого 1999 року ♦ Ціна договірна

27 лютого:

✔ 1879 р. Одержали сахарин.
✔ 1917 р. У Росії перемогла революція. Самодержавний режим було знищено. Влада перейшла до Тимчасового уряду.
✔ 1932 р. Було створено Вінницьку, Дніпропетровську, Київську, Одеську та Харківську області.
✔ 1933 р. Згорів будинок рейхстагу в Берліні.
✔ 1942 р. Масові розстріли в Бабиному Яру членів українського націоналістичного підпілля.
✔ 1990 р. Верховна Рада СРСР запровадила посаду Президента Союзу РСР.

Упередженості нема, та зачекати доведеться

Перший заступник Голови Верховної Ради України Адам Мартинюк зустрівся з Надзвичайним і Повноважним Послом Канади в Україні Дереком Фрейзером, який на наступному тижні відлітає для консультацій з урядом та парламентом своєї країни.

Посол висловив занепокоєння, що підписані під час нещодавнього візиту канадського прем'єра угоди на суму понад 163 мільйони доларів не були ратифіковані. Тоді як Канада дуже серйозно ставиться до відносин з Україною і надає експертну та технічну допомогу.

Адам Мартинюк запевнив посла, що ніякої упередженості тут нема. Причиною затримки він назвав внутрішні розбіжності всередині самого парламенту, зокрема, небажання правих підтримати вступ України до МПА СНД. Тільки-но це рішення буде прийнято, ВР приділить особливу увагу ратифікації міжнародних угод, пообіцяв Адам Мартинюк.

Вище коридор — ширше крок

Позитивним назвав Президент України Леонід Кучма під час зустрічі з головою Національного банку Віктором Ющенком рішення про встановлення нового валютного коридору на 1999 рік. Цей крок дає можливість досягти стабільності на грошовому ринку. Л. Кучма та В. Ющенко обговорили також стан фондового ринку, банківської системи, антикризові шляхи, ситуацію з внутрішніми і зовнішніми платежами. Відзначалося, що погашення зовнішніх запозичень погоджено за обсягами і строками. Голова Нацбанку висловив упевненість у тому, що другу частину програми розширеного фінансування Міжнародного валютного фонду буде продовжено і нинішнього року.

! У номер

Стратегію узгоджено. Тактику розробляють

Завершено офіційний візит в Україну Голови Ради міністрів Республіки Польща Єжи Бузека. За словами Прем'єр-міністра України Валерія Пустовойтенка, під час зустрічей обговорювалися питання зміцнення регіональної безпеки, а також «узгоджено стратегію України й Польщі» в контексті розширення ЄС. «Вага української держави в Європі й особливо в цій частині Європи не підлягає сумніву», — наголосив Єжи Бузек, додавши, що стратегічне партнерство між двома країнами розраховане не на «рік—два, а на багато років».

Лазаренкові є чого побоюватися

Американський адвокат екс-прем'єра України, лідера партії «Громада» Павла Лазаренка офіційно підтвердив, що його клієнт попросив політичного притулку у США. Адвокат Джеймс Мейок повідомив газеті «Нью-Йорк Таймс», що Лазаренко «побоюється переслідувань з боку уряду Президента України Леоніда Кучми».

(Закінчення на 2-й стор.).

Люди повернуться сюди через сто років

Напередодні наша газета повідомляла, що Комітет Верховної Ради з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи провів виїзне засідання у Чорнобилі.

Було проаналізовано результати виконання комплексної програми ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та обговорено проекти на 1999 рік.

Ознайомитися зі станом справ у зоні запросили журналістів. Пропонуємо нотатки нашого кореспондента Анатолія Карася і фотопогляд Сергія Ковальчука на 12—13-й сторінках.

Прип'ять, Чорнобиль і 74 села...

❍ Більш як 500 атомників страйкують у містах-супутниках АЕС.

❍ У Закарпатській області через складні погодні умови залишилися без електропостачання 7 населених пунктів, немає зв'язку — з одним.

❍ Унаслідок дощів і підвищення рівня ґрунтових та річкових вод у Луганській області підтоплено 440 будинків.

P.S.

У номер

✔ Київ

Компенсація жертвам фашизму

У Посольстві Німеччини в Україні повідомили, що до 1 вересня планують завершити підготовчу роботу зі створення у ФРН спеціального фонду для виплати компенсацій колишнім радянським в'язням нацистських концтаборів та жертвам фашизму. У середині березня в Бонні намічено зустріч членів федерального уряду Німеччини з представниками фонду «Взаєморозуміння та примирення» України. Як повідомляє Інтерфакс-Україна, нині в Україні не менш ніж 400—450 тисяч громадян, котрим має бути сплачено компенсацію. У 1993—1998 роках Федеральний уряд ФРН виділив 400 мільйонів німецьких марок українським жертвам нацизму. З них уже сплачено 378 мільйонів.

Лазаренкові є чого побоюватися

(Початок на 1-й стор.).

Працівники служби імміграції і натуралізації США провели співбесіду-інтерв'ю з П. Лазаренком. Це перший крок у «потенційно тривалому процесі», під час якого визначають підстави для заяви про переслідування.

Тим часом Генеральний прокурор України Михайло Потебенько заявив у Харкові, що Павло Лазаренко має бути «ізольований». Начебто у справі П. Лазаренка є не тільки ті епізоди, про які йшлося у стінах Верховної Ради, а й «інші матеріали, які не дозволяють, щоб Лазаренко залишався на свободі».

Генпрокурор висловив упевненість, що «справу Лазаренка буде доведено до завершення», зазначивши: єдине питання сьогодні — повернення екс-прем'єра в Україну, повідомляє «Інтерфакс-Україна».

Черговий вибух відчаю

В Україні страйкують 12 шахт. Серед них три шахти — в Донецькій, сім — у Луганській, по одній — у Львівській та Волинській областях. Щодоби не видобувається більш як 11 тисяч тонн вугілля, повідомляє «Інтерфакс-Україна».

Шахтарі вимагають вчасної виплати поточної зарплати, погашення заборгованості у зарплатах та інших соціальних виплатах, збільшення розмірів держфінансування вугільної промисловості. У січні-лютому заборгованість щомісяця зростала на 50—60 млн. грн. і сягнула 2,5 млрд. грн.

Як прогнозує Незалежна профспілка гірників, у разі невиконання вимог нинішні акції протесту переростуть у всеукраїнський страйк.

✔ Хмельницький

Подяка за підтримку

Хоч у Хмельницькій області населення значно менше, ніж у східних та південних областях-багатомільйонниках, але поштові служби краю, очолювані Дмитром Бойком, показують приклад передплати на газету «Голос України». Тільки один Теофіпольський район передплатив на перше півріччя понад 4 тис. примірників парламентської газети. А у цілому по області передплата зросла на 120 відсотків.

Редакція зі свого боку вдячна за підтримку. Грошовими преміями було відзначено цілу групу поштовиків та організаторів передплати. Першої премії — 1200 гривень була удостоєна начальник Теофіпольського вузла зв'язку Людмила Соколовська **(на знімку ліворуч)**.

Фото Михайла ВАСИЛАШКА.

Вільні художники — вожді й вожденята

Як самі партії можуть вплинути на свою еліту?

Партійні рядки

Торік у цей період, напередодні парламентських виборів 29 березня, раз у раз ішлося про структурованість законодавчого органу. В ній убачали панацею від усіх негараздів і політичного, і економічного життя країни. Мовляв, партії повинні взяти владу в свої руки. А тому саме політичним партіям і блокам партій законодавець дав карти в руки: висувати списки кандидатів до Верховної Ради. Одні за інерцією, інші похапцем — створювали партії, блоки, писали програми, визначали черговість у списках, одне слово, ламали списи, аби досягти омріяної структурованості.

І от минув майже рік від дня виборів. Характерною ознакою парламентських фракцій і, звичайно, партій стали розколи, хоч як сумно те констатувати. Далася взнаки боротьба за лідерство всередині самих фракцій. Списковики почали з'ясовувати між собою, хто з них виявився локомотивом для всієї партії, тобто завдяки кому за неї віддали голоси виборці. Або, навпаки, хто, на думку лідера, скомпрометував своєю присутністю у списку всю партію, і, мовляв, через те вона не набрала більшої кількості голосів виборців. То хто у нас у партії господар? Також запитання не марне. Той, хто ідейний вождь, або той, хто — фінансове джерело? Ще виникали запитання, розв'язання яких вимагало зміни орієнтування альянсів... Відповіді на ці і навіть суто особисті, навіть глибоко інтимні подеколи запитання — у розколах. Їх зазнали, на жаль, майже всі фракції Верховної Ради. СДПУ(о), коли вийшов з неї Василь Онопенко і коли віддалився з певних міркувань Євген Марчук; коли відбувся вихід з блоку соціалістів і селян частини СелПУ; коли після поодиноких прощань з народними демократами масово оголосили про вихід з фракції НДП семеро народних депутатів, а пророків виявилося стільки, що партія почала втрачати свої орієнтири; коли сталася скандальна історія з виходом із ПСПУ народного депутата Тетяни Задорожної і менш скандальна, але все-таки — з виходом з ПСПУ Миколи Габера... Тепер ось під загрозою загибелі фракція «Громади». Давні негаразди в НРУ повалили лідера фракції, і тому наслідки у вигляді перерозподілу сил у ній неминучі... Це все про парламентські фракції.

А як самі партії, їхні, так би мовити, рядові партійці, що становлять основу політичної сили як такої? Адже без них не було б і цієї партійної еліти, котра, здобувши місця в парламенті, перетворилася на блукаючих форвардів, вільних художників, вождів і вожденят. Як самі партії можуть вплинути на свою еліту, на свій партійний список? Та ніяк!

Точнісінько так само не при ділі опинилися й виборці, що проголосували за партію, довіривши їй свої інтереси, наділивши її повноваженнями парламентської партії. «Викормиші»-списковики опинилися вільними від самої партії, а від виборців і поготів. Якщо це називати структурованим парламентом у політично структурованому суспільстві, то які були цілі? Якщо весь сенс створення партій полягав у тому, щоб пройти, а потім забути про свою партійну програму і про виборців, то цього досягнуто. У державному масштабі.

Тим часом у Законі про Регламент Верховної Ради України сказано, що «засади функціонування депутатської групи або фракції не можуть порушувати імперативний характер депутатського мандата».

Імперативний — означає такий, що несе відповідальність за свою діяльність перед виборцями. Та, виявляється, цей постулат суперечить і самій Конституції, де визначено випадки дострокового припинення повноважень народного депутата, якщо він особисто напише заяву про це; якщо набере законної сили звинувачувальний вирок стосовно депутата; якщо суд визнає його недієздатним або таким, що зник безвісти; якщо він стане громадянином іншої країни або виїде на ПМП за кордон; або якщо він полишить наш світ. Отакий вибір має виборець. Конституція навіть не передбачає відкликання народного депутата, хоча такий закон було прийнято парламентом 1995 року. Він стосується лише мажоритарників, оскільки правом ставити питання про відкликання наділено лише виборців відповідного виборчого округу.

А для партійців можна запропонувати такий механізм: вийшов з фракції — автоматично склади повноваження як депутат.

Втім, відкликання чи дострокове припинення повноважень — то, погодьтеся, крайні заходи. Якщо говорити все-таки про політичне структурування парламенту й суспільства загалом. А якщо йдеться про демократію, то, мабуть, треба дати виборцям можливість впливати на підтримувані ними партії та своїх обранців. А тому, хоча б за аналогією до процедури імпічменту Президентові, виборцям треба надати право і можливість висловити своє ставлення до депутатів. Хоча б теоретичну можливість. Так, можна говорити про поправку до Конституції. Та чим такого роду поправка менш виправдана, ніж поправка про зняття депутатської недоторканності? Чим вона недемократична?

Інша річ, що вільні художники, відірвавшись від своїх виборців, навряд чи захочуть обмежити свою свободу. Вождизм — він у наших політиках сидить міцно і розквітає дня у день. Тим більше, що для нього створено тепличні умови.

Вікторія СВІТЛАНОВА.

Президентські вибори під загрозою?

Вибори-99. Чи матимуть вплив на президентські перегони партії? Це та інші питання були в центрі уваги «круглого столу», який днями пройшов у столиці держави.

Зокрема, автори аналітичної доповіді Українського центру економічних і політичних досліджень та Фонду Конрада Аденауера в Україні вважають: партії поки що не можуть самостійно запропонувати суспільству чітку програму соціальних перетворень і сформувати команди для їх реалізації. Проте водночас, як повідомив «Інтерфакс-Україна», у розповсюдженому документі підкреслюється, що ліві партії, які мають у своїх лавах реального претендента на посаду Президента, «не розуміють необхідності консолідації заради перемоги».

Автори документа переконані, що центристські партії, які усвідомлюють свої стратегічні інтереси, «змушені будуть об'єднатися і підтримувати нині діючого Президента». У доповіді також стверджується, що для правих партій матиме катастрофічні наслідки їхня орієнтація на Євгена Марчука.

Проте учасники дискусії, зокрема представники лівих партій, висловили думку, що роль політичних організацій у президентських виборах буде вирішальною. А представники правого крила наголосили, що весною 1998 року 57 відсотків виборців проголосували за центристські і праві сили.

На думку Сергія Соболєва, заступника голови партії «Реформи і порядок», проведення президентських виборів під загрозою, а проти опозиційних сил влада розгорнула моральний і політичний терор. Щоправда, заступник секретаря Ради національної безпеки й оборони Олександр Разумков переконаний, що загрози не існує і «вони відбудуться в терміни, установлені перехідними положеннями Конституції».

Володимир КОРОЛЮК.

Життя, як спалах зірки

28 лютого — 100 років з дня народження легендарного партизанського комісара Семена Руднєва

Пам'ять

«Я буду битися до останнього, а якщо треба — помру чесно у боротьбі за свій народ... Я пішов до партизанського загону не за славою, не за чинами, а пішов на смерть».

Так писав своїй дружині напередодні рейду від Путивля до Карпат комісар Сумського партизанського з'єднання Семен Васильович Руднєв. Це були не просто слова, що лягли на папір у хвилини душевного піднесення, щирого й відвертого звертання до найдорожчої в житті людини. В цьому вбачали сенс свого життя люди його покоління в роки суворих випробувань, які випали на долю нашого народу.

Народився Семен Руднєв на хуторі Мойсіївці Путивльського району в багатодітній селянській родині. Поневірявся з дитячих літ у наймах, в пошуках заробітку подався до Петрограда. Тут, на Російсько-Балтійському заводі, здобуває перші уроки класового гарту, розповсюджуючи більшовицькі листівки. В складі одного з загонів червоної гвардії бере участь у штурмі Зимового палацу. Уже в березні 1917 року вступає до партії більшовиків.

Відтоді все життя С. Руднєва пов'язане з захистом завоювань Жовтня. Він обороняє Петроград, бере участь у бойових діях на Південному фронті, після поранення повертається в стрій. Здібного молодого командира висувають на партійно-політичну роботу. Комісар зенітно-артилерійського полку берегової охорони в Севастополі, одного з укрірайонів на Далекому Сході і, нарешті, в Хабаровську вносить гідний вклад у будівництво молодих Збройних сил Країни Рад. Уже напередодні війни йому присвоюють звання полкового комісара.

Пішовши у відставку в 1940 році, С. Руднєв повертається на батьківщину, очолює Путивльську районну раду Тсоавіахіму. Його блискучі організаторські здібності й енергія і тут знаходять гідне застосування. Центром оборонно-масової роботи стає створений з його ініціативи районний Будинок оборони. З перших днів війни Руднєв формує винищувальний батальйон, організовує навчання бійців. Більшість із них стала невдовзі ядром майбутнього партизанського з'єднання.

У вересні 1941 року за рішенням Сумського обкому партії Семен Васильович Руднєв очолює один із партизанських загонів, що розгортає бойову діяльність проти фашистів у Спадщанському лісі під Путивлем. Командиром ще одного загону було призначено Сидора Артемовича Ковпака, який партизанив ще в часи громадянської війни. Обидва загони прийняли рішення об'єднатися, командування над ним приймає Ковпак, комісаром стає Руднєв.

(Закінчення на 4-й стор.).

Вийшов з фракції — складай повноваження

ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Про діяльність Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади щодо забезпечення свободи слова, задоволення інформаційних потреб суспільства та розвитку інформаційної сфери в Україні

Заслухавши інформацію Кабінету Міністрів України про стан справ в інформаційній сфері і ознайомившись з підготовленими до «Дня Уряду України» матеріалами, Верховна Рада України відзначає, що Кабінет Міністрів України, інші органи виконавчої влади належним чином не забезпечують реалізацію державної інформаційної політики, спрямованої на утвердження свободи слова, плюралізму і демократичних засад інформаційної діяльності, інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки України, зміцнення і розвиток її інформаційної інфраструктури.

Норми Конституції та законів України щодо гарантування політичного плюралізму, засад утворення і свободи діяльності засобів масової інформації, порядку формування державних телерадіоорганізацій, висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування тощо не виконуються через непоодинокі односторонні, хибні рішення Президента України і Кабінету Міністрів України, через деструктивну позицію центральних органів виконавчої влади. Понад рік в силу відсутності підзаконних нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України фактично не діє Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів».

Кабінет Міністрів України не забезпечив виконання Указу Президента України від 22 квітня 1998 року № 346/98 «Про деякі заходи щодо захисту інтересів держави в інформаційній сфері», зокрема, не вніс на розгляд Верховної Ради України передбачений цим Указом проект закону про здійснення контролю за станом безпеки у комп'ютерних мережах передачі даних України. Внаслідок відсутності належного контролю в цій сфері постійної загрози зазнають автоматизовані банківські системи, викрадається службова інформація, в інформаційному просторі привільно почувають себе хакери, поширюються комп'ютерні віруси та порнопродукція. До цього причетні оператори комп'ютерних станцій, зосереджених в державних закладах та установах, як це простежується на прикладі функціонування в Україні комп'ютерної мережі «FidoNet».

Органами виконавчої влади всупереч Указу Президента України від 21 липня 1997 року № 663/97 ігноруються схвалені Верховною Радою України рекомендації учасників парламентських слухань від 10 квітня 1997 року «Свобода слова в Україні: стан, проблеми, перспективи».

Окремі акти Кабінету Міністрів України безпосередньо націлені на обнародування необ'єктивної інформації, перешкодження появі в засобах масової інформації протилежних їй за змістом матеріалів.

В Україні за участю органів виконавчої влади, а також Генеральної прокуратури України і деяких судів поширюється практика переслідування опозиційних та інших критично налаштованих щодо органів виконавчої влади засобів масової інформації, їхніх керівників. Особливо загрозливою стає судова практика встановлення непомірних розмірів відшкодування моральної (немайнової) шкоди, заподіяної журналістами та засобами масової інформації, що призводить до ліквідації цих засобів масової інформації. Останнім часом з'явились факти висунення органами прокуратури юридично необгрунтованих, навіть явно абсурдних обвинувачень проти редакторів газет, авторів публіцистичних і літературно-художніх творів.

Різними способами фактично здійснюється політична цензура.

В українському суспільстві наростає громадянський протест проти систематичних порушень свободи слова. Серйозне занепокоєння висловлюють міжнародні урядові, парламентські та громадські організації (ПАРЄ, ОБСЄ), зарубіжні засоби масової інформації.

Ситуація в інформаційній сфері України характеризується постійним звуженням економічних можливостей її суб'єктів, занепадом матеріально-технічної бази. Це призводить до кількісного та якісного погіршення стану книжкових і газетно-журнальних видавництв, телекомунікаційних мереж, ставить діяльність творчих працівників і колективів у залежність від комерційних інтересів та фінансових структур, до продукування і поширення в суспільстві небезпечної для його морального і психологічного стану інформації та псевдокультури.

Держава відкрила канали для здійснення, по суті, неконтрольованої, відомчої тарифної політики, яка обертається непосильним тягарем для більшості членів суспільства, економічно виснажує інформаційну сферу.

Останнім часом здійснюється руйнівна для цієї сфери структурна перебудова державного телебачення і радіомовлення, видавничо-поліграфічної галузі на засадах монополістичної корпоратизації, що стає, з одного боку, способом інформаційного забезпечення короткочасних інтересів певних політично-кланових сил, а з іншого — базою перепрофілювання, комерціалізації і остаточної приватизації об'єктів загальнодержавного значення.

Відсутність членів Кабінету Міністрів України (крім віце-прем'єр-міністра Смолія В. А.) на засіданні Верховної Ради України від час «Дня Уряду України» слід розцінювати як зневажання Кабінетом Міністрів України проблем інформаційної сфери і зусиль Верховної Ради України, спрямованих на їх вивчення і розв'язання. Цей факт вимагає окремого аналізу та реагування.

Верховна Ради України самокритично визнає також недостатність власних зусиль і наполегливості у справі законодавчого забезпечення інформаційної сфери, формування державної інформаційної політики, здійснення відповідно до статті 85 Конституції України парламентського контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади щодо реалізації цієї політики.

Верховна Рада України постановляє:

1. Визнати діяльність Кабінету Міністрів України щодо забезпечення свободи слова, задоволення інформаційних потреб суспільства та розвитку інформаційної сфери незадовільною.

2. Для проведення розслідування питань щодо стану справ, характеру і спрямування заходів Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, прокуратури та судової практики, додержання законності в інформаційній сфері України, розробки пропозицій та рекомендацій щодо виведення її з кризи утворити тимчасову спеціальну слідчу комісію Верховної Ради України по вивченню ситуації в інформаційній сфері України.

Тимчасовій спеціальній слідчій комісії подати Верховній Раді України висновки протягом третьої сесії Верховної Ради України чотирнадцятого скликання, в тому числі щодо можливості та реальності шкідливого психологічного впливу телебачення на підсвідомість глядачів.

Головою тимчасової спеціальної слідчої комісії Верховної Ради України по вивченню ситуації в інформаційній сфері України затвердити народного депутата України Онуфрійчука М. Я.

Службі безпеки України до 1 березня 1999 року поінформувати Верховну Раду України щодо наявності та можливого використання інформаційних технологій, придатних для створення шкідливого психологічного впливу на підсвідомість людини.

3. Вважати за необхідне прискорити розробку проектів основ державної інформаційної політики, законів про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України, про використання радіочастотного ресурсу України, про національну таблицю радіочастот, концепцій роздержавлення засобів масової інформації, розвитку телерадіоінформаційного простору, новітніх систем телебачення і радіомовлення.

Протягом третьої сесії Верховної Ради України чотирнадцятого скликання розробити та розглянути як невідкладні проекти законів України про внесення змін та доповнень до законів України «Про підприємницьку діяльність», «Про зв'язок» та «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» з метою обмеження повноважень Державного комітету зв'язку України щодо видачі ліцензій телерадіоорганізаціям на користування радіочастотами та зосередження функцій ліцензування в Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення.

Кабінету Міністрів України, Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації спільно з іншими суб'єктами права законодавчої ініціативи організувати розробку проектів цих законів.

Приступити до розробки проекту інформаційного кодексу України.

4. Кабінету Міністрів України:

до 2 березня 1999 року всебічно вивчити висловлені в ході «Дня Уряду України» у Верховній Раді України зауваження, висновки, критичні міркування, оцінки та пропозиції з метою невідкладного усунення порушень законодавства, розробити і здійснити з цією метою комплекс відповідних заходів;

прийняти протягом 30 днів нормативно-правові акти, що випливають із Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», з метою фактичного введення цього Закону в дію з 1 січня 1998 року;

забезпечити неухильне виконання Постанови Верховної Ради України від 3 березня 1995 року «Про перелік об'єктів, які не підлягають приватизації у зв'язку з їх загальнодержавним значенням», звернувши особливу увагу на незмінність статусу державних підприємств, що включаються до складу державних акціонерних компаній «Українське видавничо-поліграфічне об'єднання» та «Українське телебачення і радіомовлення»;

проаналізувати і переглянути публічно висловлену Прем'єр-міністром України пропозицію щодо ліквідації Міністерства інформації України, запропонувавши разом з тим реорганізацію його в діючий і конструктивний центральний орган виконавчої влади у справах інформаційної політики;

до 1 квітня 1999 року вивчити і розглянути характер і стан відносин органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування із засобами масової інформації, засновниками (співзасновниками) яких вони є, з іншими засобами масової інформації та стан виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування своїх зобов'язань перед редакціями (юридичними особами) засобів масової інформації, вжити заходів щодо подальшої нормалізації і поліпшення співробітництва між виконавчою владою і засобами масової інформації;

з метою оперативного поширення в суспільстві правової інформації протягом першого півріччя 1999 року вивчити можливості та розробити заходи щодо розгортання в Україні комп'ютерної мережі з базами даних такої інформації і щодо збільшення тиражів та зниження вартості видань, які містять правову інформацію, публікують нормативно-правові акти, та забезпечити реалізацію цих заходів;

проаналізувати загальний стан освітньої та культурно-просвітницької пропаганди, на підставі чого до 1 червня 1999 року схвалити комплексний план заходів щодо поліпшення цієї роботи, зокрема, щодо поліпшення і збільшення тривалості освітніх та культурологічних програм на державному телебаченні і радіомовленні, забезпечити реалізацію комплексного плану.

5. Запропонувати Президенту України відповідно до пункту 24 статті 85 Конституції України внести до 1 березня 1999 року Верховній Раді України кандидатуру на посаду Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України та невідкладно вирішити питання щодо призначення Міністра інформації України.

6. Повторно звернутися до Президента України і Кабінету Міністрів України з рекомендацією про відміну Указу Президента України від 16 вересня 1998 року № 1033/98 «Про вдосконалення державного управління інформаційною сферою», постанов Кабінету Міністрів України на виконання цього Указу.

7. Запропонувати Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цією Постановою внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів України про державні пріоритети у галузях культури, мистецтва, інформаційної політики та видавничої справи, про внесення змін до відповідних законів України, якими передбачити надання статусу національних окремим видавництвам і організаціям інформаційної сфери та податкових пільг при виконанні ними державних замовлень.

8. Звернути увагу Генеральної прокуратури України, Верховного Суду України на небезпечне розростання практики судового переслідування засобів масової інформації за ініціативою органів прокуратури, в тому числі Генеральної прокуратури України, з використанням необгрунтованих, надуманих обвинувачень та застосуванням надмірних штрафних санкцій.

Зажадати від органів прокуратури і судових органів України згідно з законодавством України, Європейською конвенцією про права людини перейти від переважаючого переслідування засобів масової інформації та журналістів до правового захисту свободи слова, плюралізму і демократичних засад інформаційної діяльності, об'єктивного, цивілізованого розв'язання конфліктів щодо публічної інформації між органами влади або їх посадовими особами і засобами масової інформації та журналістами.

9. Відповідно до пункту 9 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України Генеральній прокуратурі України в порядку нагляду здійснити перевірку додержання норм законодавства України щодо використання засобів масової інформації народними депутатами України, депутатами Рад усіх рівнів та посадовими особами органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

Проаналізувати стан додержання вимоги статті 15 Конституції України щодо заборони цензури та перевірити факти відмови в публікації матеріалів, телеі радіовиступах особам, яким це право надано законодавством, та вжити відповідних заходів.

10. Кабінету Міністрів України до 1 травня 1999 року переглянути порядок регулювання цін (тарифів), які застосовуються в інформаційній сфері, з метою забезпечення доступних для всіх соціальних верств населення тарифів на споживання інформаційної продукції, зокрема, шляхом передплати періодичних друкованих видань. Розглянути питання про доцільність подальшого збереження за міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади повноважень щодо регулювання цін і тарифів для інформаційної сфери.

Генеральній прокуратурі України, Антимонопольному комітету України провести в першому півріччі 1999 року перевірку рішень Державного комітету зв'язку України, інших центральних органів виконавчої влади та організацій усіх форм власності щодо встановлення тарифів на інформаційні послуги, відповідності їх законодавству України, соціальним можливостям більшості населення. Вжити заходів для приведення вказаних тарифів у відповідність із законодавством України та унеможливлення їх невиправданого, монополістичного підвищення у майбутньому.

11. Провести у травні 1999 року парламентські слухання «Інформаційна політика України: стан і перспективи», в ході яких за обов'язковою участю членів Кабінету Міністрів України та на підставі його інформації і з урахуванням громадської думки розглянути, зокрема, стан виконання цієї Постанови.

12. Запропонувати Раді національної безпеки і оборони України проаналізувати виконання міністерствами, іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади Указу Президента України від 22 квітня 1998 року № 346/98 «Про деякі заходи щодо захисту інтересів держави в інформаційній сфері» та у зв'язку з підготовкою до парламентських слухань «Інформаційна політика України: стан і перспективи» надати Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації до 1 травня 1999 року аналітичну довідку про забезпечення інформаційної безпеки держави та додержання вимог законодавства щодо користування електронними інформаційними мережами, передбачених цим Указом.

13. Контроль за виконанням цієї Постанови покласти на Комітет Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації.

Голова Верховної Ради України
О. ТКАЧЕНКО.

м. Київ,
16 лютого 1999 року.
№ 430-XIV.

Життя, як спалах зірки

(Початок на 2-й стор.).

Це було правильне рішення. За короткий час невеликий загін із 57 бійців виростає в боєздатне з'єднання, яке діяло на півночі області, наводячи жах на фашистських окупантів та їхніх поплічників своїми стрімкими наступальними операціями, де поєднувалися героїзм, мужність і вміла тактика партизанської боротьби. Яскравими сторінками в історії Сумського з'єднання стали бої в Спадщанському лісі, розгром чисельно переважаючих сил ворога під селом Веселим Глухівського району (в цьому бою комісар Руднєв був тяжко поранений), гітлерівської флотилії на Прип'яті, операція «Сарненський хрест», форсування Дніпра, Дністра, Прута та інші.

Вершиною ратного подвигу ковпаківців був рейд від Путивля до Карпат по фашистських тилах. «Ваш рейд у Прикарпатську Україну, — говорилося в радіограмі ЦК КП(б)У від 10 жовтня 1943 року, — вважаємо найбільш блискучим з усіх рейдів, які здійснювались партизанами України». За два з лишком роки з'єднання Ковпака—Руднєва пройшло з боями по ворожих тилах 10 тисяч кілометрів територіями 18 областей України, Білорусії та Росії. Партизани взяли з боями майже 30 тисяч міст і сіл, відновлюючи на тимчасово окупованій фашистами території органи Радянської влади. В ході бойових дій вони знищили 18 тисяч гітлерівців, пустили під укіс 62 ешелони з живою силою і технікою ворога, висадили в повітря 256 мостів та 26 складів зі спорядженням, спалили нафтопромисли і 50 тисяч тонн нафти, 50 вузлів зв'язку, 500 автомашин, 20 танків і бронемашин.

Душею, ідейним порадником і наставником з'єднання на всіх етапах його бойового шляху був комісар Семен Руднєв. Бійці завжди бачили його в атакуючих порядках і в обороні. Він додавав сил, підбадьорював тих, кому іноді бракувало сміливості. Потужним каталізатором бойового потенціалу з'єднання стала його партійна організація. Кожний п'ятий ковпаківець був комуністом, кожний четвертий — комсомольцем. Багатьом із них дав тоді рекомендації в партію сам комісар, і це було для бійців найвищою відзнакою.

Семен Васильович любив своїх бойових побратимів, беріг і цінував їхнє життя. І не лише їхнє, а й узагалі людей, з якими зводила його доля на суворих дорогах війни. З'єднанню, як відомо, протистояли не лише регулярні німецькі частини, а й націоналістичні збройні формування. З тими з них, які не вели проти ковпаківців бойових дій, Руднєв вів наполегливу роз'яснювальну роботу, терпляче переконував відкрити партизанам дорогу на захід, не призводити до кровопролиття, внаслідок якого могло б постраждати мирне населення. Така політика давала позитивні результати.

У скупі хвилини перепочинку Руднєв вів щоденника. Лаконічні записи і сьогодні відтворюють риси характеру цієї людини, спостережливої і мудрої, схильної до глибокого аналізу та об'єктивних політичних оцінок. Сторінки його щоденника зривають машкару з поводирів ОУН-УПА, які вели тоді боротьбу не з гітлерівськими окупантами, а з радянськими партизанами та партійно-комсомольським підпіллям, використовуючи в цій ганебній справі не лише зброю, а й шантаж, брехню, фальсифікацію фактів. Комісар обурюється, як, заволодівши списками населення, що мало евакуюватися з початком війни, які складалися тоді в багатьох сільських Радах, націоналісти видавали їх за списки тих, що підлягали депортації Радянською владою до Сибіру. «Брудна і підла робота», — писав комісар. На жаль, організатори подібних провокацій і сьогодні не визнають своєї причетності до них.

Семен Васильович прагнув зберегти своїх товаришів, але себе не вберіг. У нічному бою за місто Ділятин (нині Івано-Франківська область) особисто повів бійців на прорив і загинув смертю хоробрих. Ворожа куля скосила і його сина Радія, який майже два роки йшов поруч із батьком важкими партизанськими стежками.

Вітчизна гідно оцінила подвиг одного з зачинателів партизанського руху в Україні, удостоївши його звання Героя Радянського Союзу (посмертно), орденів Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки, «Знак Пошани». В Путивлі відкрито пам'ятник легендарному комісарові, його ім'я носить рідне село. Про життєвий і ратний шлях Руднєва розповідають книги, меморіальні дошки, експозиції в музеях.

На жаль, останнім часом за негласною вказівкою тих, у кого сьогодні в руках влада і гроші, всіляко принижуються подвиги організаторів партизанського руху в роки Великої Вітчизняної війни. Немає належного догляду за пам'ятниками, в жалюгідному стані музеї, насамперед у західних областях України. Дослідники «нового покоління», а точніше, наклепники й фальсифікатори, по-своєму тлумачать події, пов'язані з партизанським рухом, перекручують давно відомі факти, в тому числі й пов'язані з Сумським партизанським з'єднанням, обставинами загибелі С. В. Руднєва, який буцімто став жертвою енкаведистів. Причому робиться це тепер, коли переважної більшості свідків і безпосередніх учасників цих подій давно вже немає на світі. Свій внесок у цю брудну справу напередодні 100-річчя з дня народження Руднєва, на жаль, внесла і газета «Путивльський край», яка, здавалося б, повинна особливо бережно ставитися до пам'яті про полум'яного комісара.

Наш громадянський обов'язок — захистити героїчне минуле (а значить — і майбутнє) від посягань духовних вандалів, зберегти в пам'яті світлий образ борця за щастя народу, партійного комісара Семена Руднєва, його бойових побратимів.

Микола КИРИЧЕНКО,
народний депутат України (фракція Комуністичної партії України);
Володимир СІРЯЧЕНКО,
консультант фракції Комуністичної партії України.

Презентація тижня

Незнання не звільняє від відповідальності

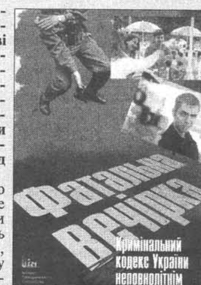

Днями Інститут громадянського суспільства презентував дві книжки: «Що таке податки і навіщо їх платити?» та «Фатальна вечірка, або ж Кримінальний кодекс України неповнолітнім». Вони створені з метою просвітницької роботи серед населення.

Адже відомо, що закони є, але вони не працюють. Почасти люди так і не вміють ними користуватися, хоча незнання закону не звільняє від відповідальності. Тому зусилля фахівців були направлені на те, щоб у доступній, простій формі пояснити громадянам їхні права та свободи й можливості захисту. Ілюструвати книжки вирішили карикатурами або шаржами не для того, щоб когось образити, а привернути увагу до важливої та досить складної інформації. Розповсюджуватиметься література безплатно серед бібліотек, шкіл країни, а також на різних семінарах, форумах тощо. На черзі нові розробки: як оформити пенсію, інвалідність, про права споживача, як поводитися при зустрічі з інспектором ДАІ та інші. От тільки прикро, що чиновники в основному відмовляються співпрацювати задарма. Тому й виникають труднощі, коли потрібна допомога чи консультації фахівців.

Михайло ЛІВАНДОВСЬКИЙ.

Благодійність тижня

«Артек» лікує від стресу

585 дітей із потерпілих від паводку районів Закарпаття прибули у Крим. Протягом 24 днів гості півострова відпочиватимуть у міжнародному дитячому центрі «Артек», повідомляє «Інтерфакс-Україна». Найближчим часом плановано прибуття ще 600 дітлахів.

Конкурс тижня

Лауреати конкурсу «Незалежність-98»

Уп'яте фінішував творчий конкурс київських журналістів. Він має назву «Незалежність», і то не випадково. Адже свобода думки та інформації належить до речей, котрі ніби й не потребують доказів на свій захист, а тим часом даються завжди нелегко, навіть у демократичному суспільстві. Духовний (та й економічний) суверенітет журналіста — поняття настільки ж відповідальне, як і суверенітет будь-якої країни.

Лауреати п'ятого конкурсу «Незалежність» — люди різні за віком, досвідом та напрямом роботи в ЗМІ. Об'єднує їх турбота за державу, за долю співгромадян. Саме це — в основі їхнього професіоналізму та громадянської позиції. Вони намагаються дати людям надію, підтримати віру, не забувають і про тих, хто любить ловити рибу у каламутній воді нашого непевного сьогодення.

Виконком Київської Спілки журналістів та журі конкурсу «Незалежність-98» вітають лауреатів. Ось їхні імена: Галина Устенко — телебачення (КДРТРК), Віктор Адаменко — газета «Замкова гора» (Біла Церква), Ірина Ящембська — «Народна газета», Олександр Башкатов — журнал «Стадіон-Olympic», Петро Дупляк — радіо (КДРТРК), Сергій Правденко — газета «Голос України». Лауреатів нагороджено Золотими медалями, дипломами Київської Спілки журналістів та пам'ятними кубками. Журі конкурсу вдячне всім журналістам — учасникам конкурсу і бажає перемоги на «Незалежності-99».

Павло ОРЛЕНКО,
голова журі, заслужений журналіст України.

Нагорода тижня

«Зорепад» на Хрещатику

Позавчора у колонному залі Київської міськдержадміністрації відбулася зустріч «зірок» українського спорту з журналістами. Були присутні чемпіони світу — легкоатлетка Жанна Пінтусевич, самбістка Світлана Лисянська, представниця художньої гімнастики Олена Вітриченко, вітрильниці Руслана Таран та Олена Пахольчик, майстер пауерліфтингу Віктор Налейкін, дворазовий чемпіон Європи з вільної боротьби Олександр Захарук, наставники хокейної студентської збірної країни — чемпіона Всесвітньої Універсіади — Олександр Сеуканд та Михайло Воробйов, яким днями надано звання заслужених тренерів України, і, звичайно, чудові боксери брати Клички — Віталій та Володимир. До речі, старший подарував свій пояс чемпіона Європи Музею історії Києва.

Олександр Омельченко нагородив «зірок» спорту найвищими нагородами Києва — подяками-дипломами міськдержадміністрації і почесними знаками, а ще іменними годинниками. Такими само нагородами було відзначено і спортивного оглядача «Голосу України» Віктора Браницького.

Більшість із присутніх чемпіонів охоче відповідали на численні запитання журналістів.

Вл. інф.

Засторога тижня

Дід Мазай готує човен

Підйом грунтових вод у Луганську, на думку фахівців, сягне свого піку 2000 року. Щодо цьогорічної весни, то повінь особливої небезпеки не становитиме. І все ж місцева влада та обласне управління з питань надзвичайних ситуацій уже проводять комплексні заходи, спрямовані на попередження наслідків підйому грунтових вод. Адже в Луганську, в зоні підтоплення, — понад 3 тисячі житлових будинків, школа, два дошкільні заклади, 211 мостів, автомобільні та залізничні дороги.

Павло КУЩ.

Луганськ.

Проблема тижня

Східна Європо, скільки у тебе дітей?

Демографічні тенденції та людський потенціал у країнах Центральної та Східної Європи — таким було основне питання порядку денного проведеного вчора в Парижі засідання підкомітету з проблем демографії Комітету Парламентської Асамблеї Ради Європи з питань міграції, біженців і демографії.

Вів засідання і доповідав з цього питання голова підкомітету, народний депутат України Іван Чиж.

Європейські парламентарії та експерти у своїх висновках висловили глибоку тривогу у зв'язку з різким ускладненням демографічної ситуації в центрально- і східноєвропейському регіоні, до якого належить і Україна. Абсолютне зменшення населення, зниження середньої тривалості життя, спад народжуваності, зростання смертності, старіння населення, погіршення стану охорони здоров'я — головні чинники тривожних демографічних тенденцій, характерних для багатьох країн, особливо тих, що виникли на території колишнього Радянського Союзу.

Підкомітет з проблем демографії попередньо ухвалив доповідь з цього питання, яку буде винесено на розгляд Парламентської Асамблеї Ради Європи. Доповідачем визначено Івана Чижа.

Вл. інф.

Нас стає менше...

Думки про серце

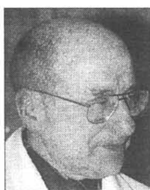

У Литві минулого року зроблено 460 операцій на відкритому серці. Проте якщо до 91-го року в Вільнюсі робили не більше 400 операцій на рік, то минулого року вже майже 900. Увічі більше роблять операцій і в Каунасі. Відкрито новий центр у Клайпеді. Всього ж за роки незалежності Литви кількість таких операцій зросла в два з половиною рази. І все за рахунок держави. Лише в липні минулого року почав роботу приватний центр кардіохірургії. Сьогодні в ньому роблять уже і складні ортопедичні операції, і пластичні.

Про розвиток цієї галузі медицини наша бесіда з академіком, професором Вітаутасом СИРВІДІСОМ.

Кардіохірургічна клініка у Вільнюсі

— Медицина у нас пріоритетна галузь. Водночас половина всіх смертей у нашій країні — від серцево-судинних хвороб. Якщо взяти нашу сферу, великий авторитет було завойовано, коли цим напрямком керував академік Альгімантас Марцинкявічус. Але не слід думати, що хтось прийшов і запропонував державні кошти чи іншу допомогу. Треба було писати, пояснювати, доводити, створювати проекти, брати на себе відповідальність. Уперше питання про кредит для університетської клініки ми порушили років чотири тому.

— І яка ж його доля?

— Цього року в Вільнюсі одержали 10 мільйонів доларів, зокрема 6,5 мільйона — для хірургії серця. Університетська клініка в Каунасі також одержала десять мільйонів. Сподіваємося, що наступного року кредит одержить і клайпедський центр.

— Що для вас серце? Лише ідеальний насос, створений природою, чи щось більше?

— Я вважаю, що людині не все дано пізнати. Я кажу не лише про анатомію та фізіологію, а й про життя, про Всесвіт. І той, хто переконаний, що він усе розуміє, помиляється. Ясно, що серце виконує функцію насоса. Коли вона порушується, стає погано всьому організмові. Цей ідеальний насос, створений природою чи Богом (як вам більше подобається), може без відпочинку працювати до ста й більше років. Точніше, він відпочиває в короткі моменти між скороченнями. Справжня наука, медики, хірурги досить добре вивчили цю механічну функцію серця й навчилися непогано її відновлювати. Хоч я переконаний, що існують іще якісь функції. Втім, це стосується й інших органів людини...

— У багатьох філософсько-етичних системах серце вважають центром емоцій. Чи так це? І як у такому разі почуває себе людина з донорським серцем?

— Наука вважає, що центр емоцій у мозку. Мислення, почуття —його функції. Не всі погоджуються з цим. Але нейрофізіологи ніколи не віддадуть ці функції серцю. Я ж не можу ані підтвердити, ані спростувати це припущення. Знаю лише, що всі емоції дуже позначаються на серці. Можна, звичайно, сперечатися, що серце не саме реагує, а реагує мозок: за його командою виділяється адреналін і вже потім реагує серце. Однак у серце нерви входять і напряму. В усякому разі, ми можемо сказати, що почуття в першу чергу виявляються через серце. Доведено, що у здорової людини без уражених коронарних судин унаслідок сильних переживань може статися інфаркт.

— Чи не дивно це? Адже невідомі факти, щоб через переживання в людини відмовляли нирки або печінка.

— Так, це дивно.

— Що ж у такому разі можна чекати від штучного серця? Я кажу не про донорське серце, а про його протез.

— Справді, в світі вже сотні людей живуть із такими протезами. Фірми США, Німеччини, Франції, Англії пропонують їх і займаються вивченням досвіду застосування.

— Ці протези вживляють на місце справжнього серця?

— Є різні моделі. Виявилося, що практичніше імплантувати в черевну порожнину. Назовні виведено дроти чи трубки в разі роботи насоса на стисненому газі. Джерело енергії й механізм керування носять на поясі чи на плечі. Ми теж одержали з Німеччини таке «серце» й готуємося найближчим часом його встановити. Це стало можливим саме завдяки виділенню клініці кредиту.

— У чому переваги протезу порівняно з донорським серцем?

— Переваг як таких немає.

Зустріч Валерія Чабанного із пацієнтами клініки

Всі чи не всі функції живого серця можна буде реалізувати в майбутньому в його протезі, але сьогодні донорське серце — найкраща заміна хворому. Та виникає проблема донорів. Підраховано, що за ідеальних умов скористатися донорським серцем може лише один з десяти потребуючих. І в кожному такому випадку виникає безліч психологічних, етичних, юридичних питань. Та й лікарям не завжди ясно: чи мертвий уже мозок? І коли з'ясовується, що так і можна виймати серце, часто вже пізно.

Нестача донорів — одна з причин створення штучного серця. Друга причина — використання протезу як «моста» в очікуванні донорського серця. У людини може бути критичний стан, а донорського серця немає і скоро не передбачається. В таких випадках паралельно з хворим серцем ставлять штучне, щоб хворий міг діждатися донора.

Цікаво, що такий прийом може бути і лікувальним. Наприклад, при кардіоміопатії. Ніхто не знає, чому, але зрідка — особливо у підлітків — без видимих причин серце не скорочується так, як слід. В подібних випадках після 3-6 місяців роботи паралельно зі штучним серцем справжнє, мовби відпочивши, починає нормально скорочуватися, і можна відключати його «залізного помічника».

Є й такі випадки, коли люди з серцевою недостатністю, особливо похилого віку, не хочуть зайвого ризику. Вони спробували жити зі штучним серцем, пристосувалися до нього і, не мріючи про лаври балерин чи спортсменів, спокійно доживають віку.

— Пане професоре, скільки сердець пересадили ви особисто?

— Усього на сьогодні в Литві пересаджено 16 сердець. Найбільший стаж у такого пацієнта — понад два роки. Всі ці операції робить бригада хірургів. Перші було проведено під керівництвом А. Марцинкявічуса, потім довгий час керував я. Тепер такими операціями керує і професор Г. Уждавініс.

— Чи правильно я розумію, що подальше збільшення цієї цифри гальмується проблемою донорів?

— Без усякого сумніву. До цього часу в нас були великі труднощі. Ця справа вимагає і фінансів, і відповідної організації. Тепер же виділено майже мільйон доларів спеціально для пересадок серця. Ухвалено закони, які обумовлюють важливі моменти: поняття «донор», порядок одержання згоди родичів, фіксацію моменту смерті мозку тощо. Все це дозволить, за прогнозами, зробити цього року 10-12 пересадок серця. Припускаємо, що стільки донорів знайдеться. І, як я вже казав, ставитимемо штучні серця.

Усе це стосується лише державних клінік. Фінансування операцій у приватному центрі кардіохірургії відбувається за рахунок пацієнтів чи їхніх спонсорів.

— У ньому паралельно з роботою в держклініках працюють провідні спеціалісти Литви: і діагности, і анестезіологи, і хірурги. Чи можна вважати, що, організувавши цей центр, обладнаний за останнім словом медичної науки і техніки, вони створили своєрідний еталон, або «клініку XXI століття», як записано в книзі відгуків?

— Ми не намагалися створювати якийсь еталон. У центр ми привнесли західне обладнання й технологію. Але використовується наш досвід, надбаний за довгі роки роботи. Найкраще з того, що накопичено з 1964 року, коли ми почали операції на серці. І досвід, і медперсонал, і «людський фактор». Та ще досвід Москви, Києва, Новосибірська. Адже раніше ми не мали можливості їздити на Захід. Хоча жодна західна клініка не служила нам моделлю. Ми прагнули створити свій Центр кардіохірургії. Проте, якщо комусь подобається, якщо хтось вважає його еталоном, ми раді й готові поділитися досвідом.

— Одним із тих, кому сподобалося, був Тимчасовий повірений у справах України в Литві Валерій Чабанний. Напередодні Нового року він відвідав центр, докладно ознайомився з його роботою і вручив подарунки чотирьом українським громадянам, яким у грудні було зроблено операції аорто-коронарного шунтування. Припустимо, у пана Чабанного вистачить сил і часу, щоб «проштовхувати» ідею співробітництва між центром та медиками України. Її він висловив під час бесіди зі співвітчизниками та з персоналом. Припустимо, ідеєю зацікавляться медики, громадськість і навіть Міністерство охорони здоров'я України. Як ви бачите можливість такого співробітництва?

— Якщо хтось попросить нашої допомоги — чи порадою, ознайомленням на місці, чи відрядженням в Україну, — ми її надамо охоче. Але без ініціативи з другого боку ми нічого робити не можемо.

— З ініціативою нині сутужно. І все-таки на зустрічі з Валерієм Чабанним говорилося, що одеські медики й медичні менеджери, вивчивши досвід Вільнюса, хочуть створити в себе щось подібне.

Наскільки я знаю, в цьому мільйонному місті немає й державної серцевої хірургії. Люди не одержують гостро необхідної допомоги.

Якби до вас звернулися з пропозицією про конкретне співробітництво, які могли б бути його форми?

— Добре, якби там був підготовлений медперсонал. Його стажування можна організувати і в Вільнюсі. Провідного хірурга чи хірургів ми могли б на час направити туди. Такий центр необхідний для кожного великого міста. Навіщо їхати за сотні кілометрів у Київ, якщо можна зробити операцію вдома? Та й для всього регіону це було б дуже корисно. Зараз ідуть переговори про створення філії нашого центру в російському Катеринбурзі.

— А як ви дивитеся на створення — як першого етапу — на базі одного з санаторіїв, наприклад, Одеси реабілітаційного центру після операцій на серці? Є ж відділення вільнюського центру в санаторії міста Друскінінкай.

— Добра ідея. Це міг би бути не лише реабілітаційний центр у вузькому значенні цього слова, а й лікувальний центр для усунення можливих ускладнень після операцій. Саме так ми працюємо в Друскінінкаї. Якби в Одесі чи іншому місті створили такий центр, ми могли б узяти на себе навчання персоналу та курирування лікування тих хворих, яких оперували в вільнюському Центрі кардіохірургії.

— А багато таких?

— З грудня минулого року зроблено операції семи громадянам України. Зокрема, Олегові Коваленку на серці поставлено сім шунтів. На підході ще кілька пацієнтів. Їх кількість залежатиме перш за все від фінансування діагностики та операцій.

— Одне запитання наостанок. Ви сказали, начебто людині не все дано пізнати. Як ви це пояснюєте? Це принципова неможливість? Заборона? Чи «технологічна» проблема? Адже часто, щоб наочно показати «периметр людського незнання», який усе збільшується, весь існуючий обсяг знань зображують у вигляді фігури на площині. У міру зростання знань, тобто площі фігури, збільшується і її периметр — кордон між пізнаним і непізнаним.

— Але якщо уявити непізнане у вигляді безкінечної площини — чи практично безкінечної, — то між цими двома підходами немає суперечності.

— Дуже дякую за бесіду.

З академіком В. Сирвідісом розмову вів кореспондент «ГУ» Володимир СТРОЙ. Фото автора.

Насос, який може працювати 100 років

Захоплювались європейським соціалізмом

Гортаючи сторінки книги «Суспільні рухи в Росії на початку XX століття». С.-Петербург, 1914 рік

До речі, редагували це видання відомі соратники Володимира Леніна: Л. Мартов, П. Маслов, А. Потресов, тому висновки їх є підстави вважати авторитетними.

«У період 1905—1907 років, — пишуть визначні лідери російського соціал-демократичного руху, — головну роль у політичному житті українського народу відігравали: 1). Українська «Спілка» РСДРП (Російської соціал-демократичної робітничої партії), 2). Українська соціал-демократична партія».

Інші політичні групи фактично жодного впливу на широкі маси не мали. Це пояснюється дуже просто — великий капітал в Україні знаходився в руках іноземців (росіян, поляків, євреїв, представників європейських країн).

Разом з тим багатовікове національне пригноблення народжувало в українському суспільстві на початку XX століття захоплення соціалістичними ідеями. Інтелігенції були близькими й зрозумілими гасла, запалені ще Великою французькою революцією — Свобода! Рівність! Братерство!

Усі українські партії вийшли з українофільського руху, тому в їхніх програмах були присутні заклики до національного визволення (вимоги освіти на українській мові, введення української мови в державних закладах тощо), перебудови Російської імперії на федеративних засадах, де Україна бачилася як автономна частина держави.

Українська СДРП мала свої газетно-журнальні видання не лише в Києві, а й у Петербурзі. З російськими соціал-демократами УСДРП вважала можливим об'єднатися на засадах автономії. УСДРП брала участь у європейських міжнародних соціалістичних конгресах.

Усе вищесказане є переконливим поясненням, чому соціалістичними ідеями, насамперед в їх європейському розумінні, захоплювались Іван Франко, Леся Українка, Михайло Грушевський та його соратники по діяльності в Центральній Раді... Збайдужіння до цих ідей настало після ближчого ознайомлення з практикою боротьби російської соціал-демократії, особливо її крайніх течій (насамперед більшовиків).

Заради об'єктивності скажемо, що й серед українських партій були політичні об'єднання, які не цуралися більшовицького екстремізму. Восени 1904 року представники таких «революційних» груп спробували підірвати пам'ятник Олександру Пушкіну в Харкові, мотивуючи свою акцію тим, що поет у «Полтаві» зганьбив честь України. До того ж — недопустима присутність пам'ятника російському поету на українській землі, в той час коли в Росії не дозволяється споруджувати монументи українським письменникам.

Початок віку — роки найтаємничіші

Ми відчуваємо поступ історії по-різному, шляхом засвоєння книжкової інформації або через власні спостереження. Книжкове (а тепер уже й телевізійно-комп'ютерне) засвоєння інформації досить абстрактне. Власний досвід або досвід членів родини дають зовсім інше сприйняття історичного процесу.

Нотатки історика професора Станіслава Кульчицького

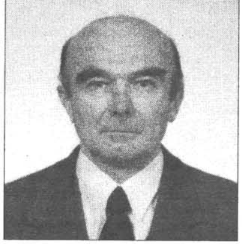

У сім'ї три покоління, здатних робити висновки із спостережень. Тому «глибина» самопроникнення в історичний процес сягає століття. Ось чому тепер ми спостерігаємо загальну увагу до XX століття. Воно — своє, ще тепле, рельєфне, кольорове.

Початок століття — роки найтаємничіші. Лише старше покоління може згадати розповіді своїх батьків про те, що вони бачили на власні очі. Таємничість цієї декади років пов'язана з тим, що потужні процеси тоді ще тільки вирували у суспільстві, ще не вирвалися на поверхню, як лава з вулкану. Йдеться про глибоку цивілізаційну кризу, на яку перетворилася перша світова війна.

До цієї війни діяльно готувалися всі великі європейські держави, поділені на два табори. У тому числі дві імперії, що межували одна з одною —Російська і Австро-Угорська. У них нагромадилося дуже багато суперечностей, територіальних також. Кордон між імперіями проходив посередині українських етнографічних земель. Тому взаємні претензії імперій передусім були пов'язані з їх переділом. Росія претендувала на західноукраїнські землі — східну Галичину, північну Буковину, Закарпаття. Австро-Угорщина розраховувала поширитися на схід за рахунок поглинання Правобережної України.

* * *

Наприкінці попереднього століття провідні країни світу увійшли в індустріальну добу. Фабрично-заводська продукція витіснила з повсякденного ужитку товари, вироблені ремісниками, кустарями, мануфактурами. Економічна і військова сила держав стала визначатися тим, скільки вони видобували вугілля, виплавляли металу, виробляли машин. Заводи і фабрики зростали у розмірах. На них зосереджувалися сотні, а подекуди — й тисячі робітників. Робітничі колективи стали новим важливим чинником суспільно-політичного життя.

Підвищувалася суспільна роль заводчиків, фабрикантів, власників залізниць і банків, купців-оптовиків і біржовиків. У 1900—1903 роках спалахнула циклічна криза виробництва. Вона призвела до подальшої концентрації власності та засобів виробництва.

У Російській імперії економічна криза підштовхнула утворення монополістичних союзів промисловців і банкірів. Внаслідок особливостей російського законодавства капіталістичні монополії утворилися у вигляді синдикатів, тобто контор, які продавали продукцію об'єднуваних ними підприємств.

* * *

На зорі століття суспільство залишалося ієрархічним. Люди з «верхів» завдячували своєю кар'єрою не власним здібностям, а родинним зв'язкам і успадкованим капіталам. Головну роль у такому суспільстві відігравали землевласники титулованих родів. В основному з їх середовища виходили цивільні і військові чиновники вищих рангів. Дедалі частіше важливі посади займали вихідці з буржуазії.

Влада російського царя була самодержавною, а влада австрійського імператора і угорського короля (в одній особі) — конституційною, тобто обмеженою парламентом. В обох імперіях народні «низи» відділялися від «верхів» майже непроникними соціальними перегородками.

Ставлення австрійського двору до різних національностей у своїй «клаптиковій» імперії було цілком толерантним. Проте становище українців ускладнювалося тим, що вони століттями підпорядковувалися місцевим аристократичним родам іншої національності — польським магнатам, угорським аристократам, румунським боярам. В економічному відношенні українські землі були найвідсталішими в імперії Габсбургів. Незважаючи на конституційні свободи, українці почувалися в Дунайській імперії відкинутими на узбіччя історичного розвитку.

В українських губерніях Російської імперії економічний розвиток відбувався прискореними темпами, особливо в Донбасі і Придніпров'ї. До освічених українців панівні кола імперії ставилися дуже своєрідно. Коли українці визнавали себе «етнографічною гілкою єдиного російського племені», ніщо не гальмувало їхньої кар'єри. А коли вони наполягали на національній відокремленості, на їх голови сипалися прокльони розлючених великодержавних шовіністів і звинувачення в сепаратизмі, «мазепинстві».

Передова українська інтелігенція почала згуртовуватися, готуючись до боротьби з царизмом. На початку 1900 року в Харкові з ініціативи університетського громадівського гуртка, котрим керував Дмитро Антонович, було проголошено першу нелегальну політичну організацію — Революційну українську партію, яка ставила перед собою завдання згуртувати народні маси на визвольну боротьбу. Надалі з неї вийшли різні за соціальним спрямуванням партії. Найвідоміша серед них — Українська соціал-демократична партія на чолі з Володимиром Винниченком і Симоном Петлюрою.

У 1902 році в багатьох українських губерніях Росії почалися селянські заворушення. Вони були викликані малоземеллям селян, різноманітними важкими поборами держави, викупними платежами, які після реформи 1861 року десятиріччями примусово виплачували колишні кріпаки, їхні діти й онуки.

Уряд жорстоко розправлявся з учасниками хвилювань, але вони спалахували знову і знов. На початку 1905 року на авансцену історичного процесу авторитетно виступив робітничий клас. У Російській імперії сталася революція.

17 жовтня 1905 року Микола II підписав маніфест, яким «дарував» народові громадянські свободи і відмовлявся від самодержавства на користь конституційної монархії. Запроваджувалася законодавча Державна Дума.

Буржуазія і ліберальна інтелігенція задовольнилися поступками й організувалися в політичні партії — октябристів і конституційних демократів (кадетів). Робітничий клас, на який мали вплив соціалісти-революціонери (есери) і соціал-демократи, продовжував революційні дії, передусім політичні страйки.

Під час революції страйкові комітети підприємств об'єднувалися в ради робітничих депутатів. Вони координували зусилля багатьох підприємств, часто підміняли собою місцеву владу.

У червні 1907 року цар розігнав Думу і видав новий виборчий закон. Він забезпечував цілковиту кількісну перевагу в Думі депутатів від заможних класів. Ці дії царя фактично були державним переворотом, тобто реставрацією самодержавства. Вони означали, що революція зазнала поразки.

Царат використовував репресивний апарат, щоб придушувати революційні виступи. У боротьбі зі страйкарями підприємці застосовували локаути. Тисячі повстанців одержали смертні вироки, десятки тисяч були відправлені на заслання або ув'язнені. Закривалися вперше створені на легальній основі профспілки.

Було заборонено викладання українською мовою в школах, запроваджене під час революції. Спеціальним циркуляром учителям не рекомендувалося спілкуватися з учнями українською мовою навіть поза школою.

Новий голова уряду Петро Столипін після революції зробив спробу зруйнувати напівкріпосницьку селянську общину і закріпити общинні землі за селянами у приватну власність. Однак столипінську реформу не було доведено до кінця внаслідок опору і правих, і лівих партій.

Хоч цар переміг революцію і придушив виступи робітників і селян, жодна з гострих соціальних проблем не була розв'язана. Тому поступово політичні партії, які боролися з самодержавством, відновили свою діяльність. У 1908 році діячі українського національного руху об'єдналися в міжпартійний блок —Товариство українських поступовців (ТУП). Його очолили авторитетні діячі — Михайло Грушевський, Сергій Єфремов, Євген Чикаленко.

ТУПу судилося відіграти важливу роль в українському визвольному русі, який наступного десятиріччя переріс у революцію.

Аві... вітчизнян...

Перший проект реа... ...ю... київський інженер Фед... е...

Вперше в Україні пілот і а... щенко в 1909 році відкриває... майстерню

Перший політ на планері на... раїною здійснив у 1909 році в... сі М. Єфімов.

Перший в Україні (і в Росі... вільний дирижабль м'якої ... струкції «Київ» збудував у 19... ці Ф. Андерс. Він здійсни... польотів, перевіз близько 200... жирів.

Перший світовий р...рд ... кості з екіпажем (три чолові... 111 км/год. — встановлено на... ку «С-6» 29 грудня 1911 року ... корським поблизу Києва.

Перша в історії авіації «м... петля» — одна з найсклад... фігур пілотажу — була здій... П. Нестеровим — засновнико... орії і практики вищого піло... Це сталося 27 серпня 191... ро... у Києві

Перші у світі надпотужні ... витязь» (1913) та «Ілля Муро... вані І. Сікорським

Перший в історії авіації та... аеродромом у Жовкві під Ль... війни, збивши австрійського ... році.

П. НЕСТЕРОВ.

Пе... їні — ... 1920 ...

Пе... ний л... ...19... нок» ... бувач... ді на ...

Пе... жирсь... сах У... року ... ва—К... град—...

Пе... чотир... ний к... лі з К... київському заводі «Ремповітр...

Першою в Україні міжнарод... ків—Баку—Ензелі (Іран) в 192...

Перший вантажний літак А... двигунами вперше піднявся в... у 1955 році.

Світовий рекорд дальності ... здійснено на літаку АН-24 «Р... в конструкторському бюро ім... 30 хвилин у травні 1987 року ...

В Україні побудований НА... «Мрія», створений у Київськ... імені О. Антонова. Він має зл... вій практиці — 600 тонн. Це ... ря залізничний ешелон.

Кожне покоління відчуває...

Вільна тема

Передчуття весни, або Чому я не люблю стриптизу

Власне, цей текст являє собою ніби лист до однієї невловимої (і, здається, вже заміжньої) баришні. Її невловимість просто феноменальна. Я навіть думаю: може, взагалі не ловити її? Від цього мене утримує лише моя вроджена доброта — а раптом вона образиться, коли я не ловитиму її? А я не хочу її ображати! І от воно продовжується. При наших досить частих коридорних зустрічах (звісно, продумано організованих мною) вона завжди каже: «Ах, перестань!». В інших випадках я ненавиджу це слово, але вона вимовляє його так, немов ідеться про дощ, я навіть уявляю собі, що я — дощ, ллюся собі з небес і ніяк не можу перестати.

Ні, це навіть не лист, а лиш конспект листа, бо я в розпачі. Бо скоро весна, а вона й досі каже мені «Перестань!», а ось підуть справжні дощі, і я її втрачу, я це знаю, у мене досвід. Річ у тім, що найкраще облаштовувати всі романтичні справи взимку. Бо взимку ти — господар становища. Навіть якщо більше нічого не можеш вигадати, можна просто запитати у неї: «Тобі холодно?» — і мовчки пригорнути, і вона мудро зробить вигляд, що нічого не помітила. А весною все це буде вже смішно.

Крім того, взимку ти можеш, якщо зумієш, сам побачити все, що хочеш і мрієш побачити. Сам! А весною дівчата з кожним днем робляться все відкритішими й відкритішими, і ти тут вже ніби ні при чім. Ось чому я не люблю стриптизу, навіть найпоетичнішого — він робить мене ні при чім. А навесні вся природа якась отака — схожа на очманілий стриптиз Божого світу.

Я навіть не можу пригадати — бачив я цю баришню влітку? Можливо, й бачив. Але не пригадую. Нічого дивного тут нема. Це — як у школі: до вашого класу приходить серед зими нова дівчина, і всі хлопці з нетерпінням чекають весни, щоб добре роздивитися новеньку однокласницю. Та разом з весною приходить катастрофа — бо очам відкривається надто багато нового, цілий потоп вражень, і в цьому потопі нікого конкретно не можна розгледіти. Їхні юні серця цього не витримують!

Але я вже старий і досвідчений. Я знаю, що на мою баришню дивитися треба саме тепер, коли єдине, що ти можеш розгледіти — це розкішні багатообіцяючі ключиці. Вони такі, що якби я справді був дощем, то мене чимало могло б налитися в ямки тих ключиць!

Якби я дописав цього листа до кінця, я висловився б дуже прямо: мадам, сказав би я, поспішіть, бо весна забере вас у мене, і піде справжній дощ, і кілька крапель упаде в ямки ваших ключиць, і я знову помру з горя й ревності.

Але я цього не скажу, бо сподіваюся, що навіть за кілька хвилин до приходу весни можна ще все встигнути!

Марко МОВЧОК.

Особливий випадок

«Мамо, хто я — хлопчик чи дівчинка?»

— Яка чудова дівчинка! — мимоволі вихопилося в мене при погляді на дитину, яка сиділа на зупинці. Хвилясте довге волосся, ніжне обличчя з величезними очима робили її схожою на казкову Мальвіну, дарма, що зодягнена вона була більш ніж скромно.

— Та не дівчинка це зовсім, — вимовив хтось поряд. — Хлопчик це, Ігор. Мати там, знаєте... — чоловік махнув невизначено рукою.

Як — хлопчик? Я відмовлялася вірити почутому.

...Не один раз бачила цю пару — матір і дитину. І завжди дивилася їм услід із дивним почуттям —водночас поваги і жалю. У мами — сумка на коліщатках, пристосована під ящик для пиріжків. Дівча поряд — чи-то спека, чи-то холод — завжди щось жує. Поношений одяг, стоптане взуття. Маля, не соромлячись, порпається в урні для сміття, — пожалієш мимоволі. Проте мати, хоч що б там сталося, не кинула дитину, вона бореться — нехай по-своєму — з обставинами, з життям. А це гідне поваги. І тут раптом я дізнаюся про таке...

Звідки ця дивна примха наряджати хлопчика у дівчаче вбрання, виставляти його на загальне посміховисько?

Як мені вдалося дізнатися, кілька років тому Ірина (імена змінені) пережила глибоку особисту драму. Коханий кинув її на останньому місяці вагітності й зник у невідомому напрямку. Його не шукали — обранець був уродженцем сонячної Грузії, а Ірин будинок, схоже, слугував йому тимчасовим притулком, поки добре йшов бізнес.

Народився хлопчик. Іра, котра й раніше не була тихої вдачі, стала ще дратівливішою. Могла побити рідну матір, сусідів. З магазину, куди влаштувалася працювати прибиральницею, її звільнили не стільки за скороченням штатів, скільки через агресивний характер. Коли підріс Ігорьок, перепадало і йому. Напевне, нове кохання змінило б її життя. Та відтоді, як її кинули, вона зненавиділа чоловіків. Може, і в синові вона бачила його непутящого батька, тому усіма способами намагалася змінити дитину, аби його личко (Ігор був дуже схожий на тата) не ятрило їй душу? Можливо, вона по-своєму й любить своє дитя, але якийсь збочений інстинкт перетворює це кохання в знущання над дитиною? Але... Хоч щоб це було, а дитину треба рятувати. Адже йому скоро до школи.

Цікаво, в яку шкільну форму одягне його мама? Чи школа взагалі не входить до її планів? І дитина приречена вічно тягати за мамою візок з пиріжками, спокутуючи провину батька, якого він ніколи не бачив?

Тетяна МІШУК.

Думка фахівця

«Таке виховання згубне!»

Ситуацію коментує дитячий психіатр Валентина КАГДІНА:

— Для хлопчика таке мамине виховання згубне! В майбутньому воно може проявитися в неправильній оцінці себе як особистості, в неадекватному ставленні до себе за статевою ознакою. Простіше кажучи, не виключено, що у дитини можуть з'явитися гомосексуальні нахили. Я вже не кажу про неврози, коли він почне боротися за право бути хлопчиком і носити відповідний одяг. Щоб уникнути драматичного розвитку подій, з мамою потрібно провести серйозну роботу, і якщо вона не дасть жодних результатів, ізолювати від неї дитину. Інакше через кілька років ще однією скаліченою долею стане більше.

Стиль-99

І сховайте малинову сукню

Які сюрпризи готує мода останньої весни тисячоліття? За порадою звернулася до художника-консультанта Центру розвитку моди Габріели Юраш. Вона підтвердила мою підозру, що мода витає у повітрі і так само мало піддається аналізу, як і примхливість жіночого настрою.

Цієї весни актуальним залишається костюм з цупких тканин а-ля джерсі та кримплену. Жакет може бути і дуже короткий, і досить довгий — на рівні спідниці або навіть брюк (такий собі жакет-пальто). Незмінним додатком до нього, як завжди, буде маленька сукня без рукавів. Нарядною обновою вашого гардероба може стати блуза з тканини типу паперової, але обов'язково з довгими стрілоподібними манжетами та коміром. Влітку можете сміливо дотримуватись цього-таки силуету, але з більш легких тканин.

І ніяких серединок-наполовинок! Або радикально довге, або коротке. М'які лінії силуету повинні підкреслювати фігуру, роблячи вас елегантною й жіночою.

Кольорова гама підвладна тільки вашому настрою, але й тут не обійшлося без деяких обмежень. Відкриті яскраві кольори поступаються більш складним та насиченим. Тож сховайте у скриню бірюзові й малинові сукні та уявіть, якою таємничою й вишуканою ви будете в оливковому, бурштиновому або темно-зеленому. Фаворитом залишається коричневий будь-яких відтінків: від беж до червоного дерева, але тільки якщо він органічно і цікаво вплітається у кольорову гаму ансамблю.

Щодо підборів, то не напружуйтеся: середній і трохи квадратний, він не стане ворогом ваших ніг. А влітку ми взагалі «опустимося» до сандалів.

З аксесуарами теж просто: багато різнобарвних хустинок й кілька декоративних поясків зроблять вас несхожою на інших. Можна погратися і з біжутерією, але обережно, не переступаючи межі смаку.

Після стількох порад я вирішила неодмінно придбати те, про що мріяла кілька останніх весен — полум'яно червоне пальто. Та ж воно не модного кольору! — скаже хтось. Байдуже, такий у мене сьогодні настрій!

Юлія ПОТАПЕНКО.

Лист-зізнання

Я хочу назвати її ім'я

Познайомилися ми на вечірці. Зустрічалися лише один місяць, після чого мене забрали до війська. Але який то був місяць! Після зміни я біг до неї і ми гуляли. Які ми листи писали одне одному. Які будували плани! Але, прослуживши півтора року, одного разу отримав листа, в якому вона просила її вибачити. Писала, що не може більше чекати, стомилась і що зустріла іншого. Я не знаходив собі місця, все передумав, ніяк не міг з цим змиритися.

Відслуживши, поїхав на край світу, як кажуть, подалі від того місця, де була вона.

Минув рік. Потроху усе почало забуватися. Але одного дня, коли я повернувся з роботи (жив тоді в гуртожитку), чергова простягнула мені листа. Не повірив своїм очам. Це був лист від неї! Вона писала, що приїздить. Незабаром ми вже подавали заяву до ЗАГСу.

З часом у нас народилося дві доньки, жили ми дуже щасливо, але доля, мабуть, ще раз захотіла нас випробувати.

Я почав заглядати у чарку. І чим далі, тим більше. Бувало, вже і вдома не ночував. Завів собі коханку. І пішло, і поїхало. Втягнувся так, що вже без чарки жити не міг.

Якось прийшов додому аж під ранок. Весь у помаді, напідпитку. Назустріч вийшла дружина і дві мої донечки. Дружина у плач, діти також. Прокинувся під вечір, і перше, що почув від дружини:

— Я подала заяву на розлучення! Нам дали два місяці на роздуми.

Скільки я передумав за ці дні! Пити я кинув, у дітей і дружини попросив вибачення. Вони мене зрозуміли і простили. Ми навіть поміняли місце проживання, щоб воно нам ні про що не нагадувало.

Якби ви знали, як я їх люблю — своїх дітей і дружину. А тепер я хочу назвати її ім'я.

Тома, я тебе кохаю і хочу бути коханим!

З повагою Петро.

Полтавська область.

Тема: «Доньки-матері»

***Я** к стверджують психологи, не всі дівчата такі самодостатні, щоб обходитися в юному віці без допомоги мам. Багато хто з них не знає, як розв'язати проблеми, що виникли, та звернутися за порадою до батьків незручно. Адже йдеться про такі делікатні речі, як стосунки з молодими людьми. А реакцію мами на подібні одкровення передбачити важко.*

Тому, — радять спеціалісти, — коли ваше чадо раптом захоче поділитися з вами своїми проблемами або просто помовчати поруч, дивлячись очі в очі, цінуйте ці хвилини і намагайтеся їх не втрачати. Якщо донька прийшла, припустімо, на кухню і сумно сказала, що треба поговорити, то збав Боже відповісти, що ви маєте спочатку щось досмажити чи домити підлогу. Ви їй потрібні, це зараз — головне. І хай горять котлети, засихає бруд на підлозі, адже дитина може більше не шукати вашої уваги, а вважатиме за краще залишитися наодинці зі своїми бідами або поділитися з кимось з приятелів. Чи треба говорити про те, що їх «поради» можуть призвести до невідворотних наслідків? Ніж віддавати долю власної дитини в руки чужих людей, краще знайти час для того, щоб зайвий раз поспілкуватися з донькою.

Стріли Амура

Що знала Джульєтта «про це»?

***Я** к виховати свою дочку, щоб її жіноча доля склалася щасливо? Про це наша бесіда зі шкільним психологом Катериною СЕМЕНОВОЮ.*

— Катерино Вікторівно, побутує думка, що сьогоднішні підлітки розучилися любити. Їхні почуття — синтетична суміш кокетства й розрахунку — легко виникають і так само легко зникають, щойно партнер їм набридне.

— Та що ви! Не всі дівчатка так прагматично підходять до кохання. Хоч як дивно, за всієї сьогоднішньої вседозволеності стосунків, дуже багато з них залишаються в душі «тургенєвськими дівчатами», хоча ретельно приховують це. Часом навіть батьки не знають, наскільки вразлива їхня дочка. Й дивуються, чому так хворобливо вона переживає першу закоханість.

— Чи є якийсь універсальний рецепт — як влаштувати щастя дочки?

— Універсальний рецепт — тверезо дивитися на життя самій і вчити того самого дочку. У нас так багато екзальтованих дівчаток, вихованих мамами, які відірвані від життя. Особливо цим грішить інтелігенція.

Я знала одну сім'ю, де дівчинка одружилася зі сліпим хлопчиком, дуже талановитим музикантом. Делікатна, захоплена матір не бачила в їх зустрічах нічого поганого. Тобто все було дуже благородно й красиво. Але мати не пояснила дочці, яка це жертва, нехай навіть в ім'я кохання, яка це тяжка праця — жити з такою людиною. Вона заохочувала захоплення дочки, не кажучи про труднощі, які на неї можуть очікувати. Чи вона вважала, що цей «дитячий роман» не закінчиться чимось серйозним? Як наслідок, усе обернулося великою трагедією. Дівчина вийшла заміж, і через два місяці, вагітна, пішла від чоловіка, ледь не ставши причиною його смерті (хлопець, який нестямно її кохав, намагався вчинити самогубство).

Тобто вона була готова покохати сліпого чоловіка й одружитися! Але якщо ти, виходячи заміж, кажеш «а», кажи й «б»! Збудуй уміло з ним своє життя, знайди спосіб бути щасливою в цьому незвичному шлюбі. Вона, сповнена добрими намірами, начитавшись «Сліпого музиканта» Короленка, не оцінила своїх сил, і зламала й власну долю, й того хлопця, і їхньої дитини, яка росте без батька. Отож — нема нічого гірше рожевих окулярів, за якими не бачать реального життя. А нинішнє життя вимагає від мами інших взаємин з дочкою та інших бесід. І не лише про платонічне кохання, а й про безпечний секс.

— Чи багато, на ваш погляд, сьогодні «продвинутих» мам, які кладуть до доччиного портфеля упаковку презервативів?

— Не так уже й багато. В основному, батьки, не дивлячись на свободу звичаїв, яка панує за вікном, уперто намагаються прищепити дочкам цнотливе ставлення до кохання. Але ось у чому парадокс — цнотливості вчимо, а як відмовити коханому, не пояснюємо. А це дуже тонке питання. На нього важко відповісти. І чи варто казати «ні»? Адже Джульєтта віддалася Ромео, але ми, дорослі, вважаємо за краще не згадувати про її «гріхопадіння».

Адже любов фізична в юнацькому віці не завжди закінчується драмою. Інколи вона народжує на диво дружні й щасливі сім'ї. Тобто матері мають учити дочок не так того, як не попадатися (ви подивитеся, адже скільки трактатів про кохання існує, та все одно попадаються!), як того щоб у коханні, хоч яким би воно було взаємним, чи ні, — дівчина поводилася з гідністю.

Бесіду вела Уляна КАРПИНСЬКА.
Фото Володимира СТРУМОВСЬКОГО.

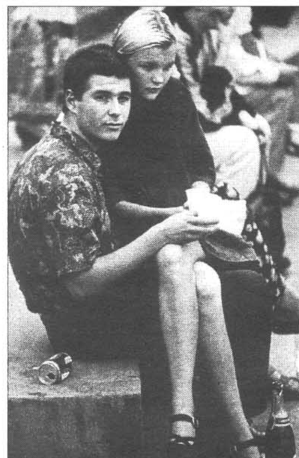

«Йому було шістнадцять, мені — двадцять один»

Мені 24 роки. П'ять з них працюю у палаці культури з дітьми. Перед кожним Новим роком починається метушня у пошуках Діда Мороза. Так трапилось і того разу. Я побачила худе, незграбне, синьооке хлопчисько і запропонувала бути Дідом Морозом. Він розгубився, але погодився провести свято з малятами. Я, дізнавшись, що він пише пісні, допомогла виступити на великій сцені. Так і почалася наша Дружба.

Йому було 16, мені — 21. Він іще навчався у школі, а я вже встигла одружитися і розлучитися. Одне слово, він став моїм маленьким братиком, який прибігав до мене, щоб поділитися усіма радощами і нещастями.

Минув майже рік, і от одного осіннього вечора він сказав: «Здається, я закохався!». «В кого?» — запитала я. — «В тебе!». Я розгубилася: «Це тобі здається!».

Вже більше трьох років, як ми... разом. Тепер я в ньому бачу не маленького друга, а справжнього мужчину.

Любі людоньки! Подивіться навкруги! Може, ваша доля стоїть поруч із вами і дивиться на вас синіми очима.

З повагою, Наташка.
Харківська область.

Ситуація

На стежці сімейної війни

***Р** озпочнемо з кінця. Чи може причиною розлучення стати пересолений суп? А двогодинне запізнення з роботи? А такої само тривалості телефонна розмова з подругою? Цілком. Принаймні, так здається багатьом, хто втратив свої сім'ї з причини незнання елементарних правил поведінки в конфліктних ситуаціях.*

У вашій родині немає конфліктів? Якщо це справді так, то це досить тривожний сигнал. Безконфліктна сім'я — мертва. Якщо ваша родина в повному порядку і ви продовжуєте стверджувати, що у вас не буває з'ясування стосунків, то вам можна позаздрити — ви маєте дар розв'язувати конфлікти, не помічаючи навіть їх наявності. Вам далі можна не читати, ну хіба що з цікавості. А для решти — кілька правил, які дають змогу уникнути «вбивства на побутовому грунті, причиною якого стала пара несвіжих шкарпеток, які опинилися в невдалому місці в неслушний час».

Головне правило запозичено із класичної драматургії. Дотримання єдиного місця, часу та дії. Інакше кажучи: тут, зараз і лише з цього приводу.

Ну не можете ви спокійно дивитися на порожню склянку з-під молока, яку залишив коханий посеред порожнього столу. На вашу думку, він, чоловік, мав помити її, склянку, і повернути на спеціально відведене для склянок місце. Скажіть йому про це. Він не тупий, він зрозуміє, і йому буде неважко виконати ваше прохання, особливо коли у вашому до нього зверненні не згадуватимуться його непутящі друзі, не досить високі доходи, надмірно настирливі родичі, педагогічні прорахунки його мами і той факт, що ви віддали кращі роки свого життя невдячній свині. До речі, якщо ви переконані в останньому, вам справді краще подумати про розлучення, якщо ні — продовжимо.

За будь-якої конфліктної ситуації треба проявляти позитивне ставлення, раціональність мислення, терпимість і прагнення до співпраці. Все, що сказано раніше, звичайно ж, стосується обох «високих договірних сторін».

Понад усе — терпіння. Дайте партнерові можливість «випустити пар», після чого попросіть спокійно обгрунтувати свої претензії, сформулювати проблему і бажаний результат. Під час обговорення не давайте негативних оцінок, кажіть про свої почуття. Не приписуйте вчинкам партнера зміст, який він в них вкладає. Повертаючись до брудної склянки — можливо, чоловік не помив її з причини неуважності, а не на знак протесту проти попередньої спірної покупки. Щоб цілком позбавитися згаданої «кухонної трагедії», порада чоловікові — не бійтеся вибачитися, якщо відчуваєте свою провину. Наприкінці суперечки оформляйте ухвалені домовленості і обговорюйте взаємовідносини.

У будь-якому випадку давайте партнерові можливість «зберегти обличчя»!

Незалежно від результатів «поєдинку» намагайтеся не руйнувати ваші стосунки. Не забувайте, що сімейна «війна» це не завзятий «набіг кочівників» з багатою здобиччю і половецькими танцями, а «обмін ядерними ударами», після якого не залишається нічого: ні переможців, ні переможених, ні сім'ї. І якщо моральне знищення себе і своїх близьких не є вашою першочерговою метою, використовуйте на практиці запропоновані прийоми. Не забувайте — спасіння конфліктуючих — справа рук самих конфліктуючих.

Міла ДЕНИСОВА,
психолог.

«И тайный плод любви несчастной...»

У обласному центрі дитячої та юнацької гінекології Дніпропетровської обласної лікарні імені Мечникова провели опитування 227 неповнолітніх вагітних, які звернулися по консультацію. Як виявилося, дівчата були досить обізнані про запобіжні засоби застереження, але основною причиною, з якої їх не застосовували, назвали «відсутність умов для запобігання». На запитання, чому звернулися до лікаря, маючи великий термін вагітності, пацієнтки відповіли так: «не знала, що вагітна» — 30; «боялася сказати батькам» — 107; «намагалася сама перервати вагітність, застосовуючи поради подруг» — 90. Причиною вступу в статевий зв'язок 52 відсотки назвали кохання. У 15 відсотків дівчаток це сталося, коли вони були п'яні. 15 було зґвалтовано. 13 — забаглося «бути, як усі».

Статевий контакт мав одиничний характер у 115 дівчаток, тривалий — у 112. Партнерами дівчаток у 124 випадках були однолітки, у 12 — родич (батько, вітчим). Випадковий статевий контакт з незнайомим чоловіком мала 91 дівчинка.

Із 227 вагітних 105 були школярками, 58 — ученицями СПТУ, 37 — студентками технікумів, 12 працювали. Найчастіше вагітність спостерігалася в підлітків з неблагополучних сімей.

Шпаргалка для школярок

Мистецтво

***Н** а думку психологів, дуже часто спокусники примушують дівчаток-підлітків вступати з ними в інтимні стосунки, користуючись їх недосвідченістю та бажанням самоутвердитися в очах оточуючих. Прийоми, що використовують для цього, доволі банальні:*

приятель клянеться в коханні до гробу, обіцяє одружитися, або, насамкінець, прийти познайомитися з батьками;

умовляє «довести відданість одне одному ніччю кохання»;

переконує перевірити одне одного «на сексуальну сумісність»;

тисне «на жалість»: «Мені так погано, а ти не можеш мене пожаліти, аби я не мучився?».

Якщо хлопець наполегливо схиляє вас до інтимних стосунків, чи буде у вас час поставити собі такі запитання:

Як він до мене ставиться?

Наскільки вміє контролювати себе?

Чи справді він каже те, що думає?

Чи розуміємо ми одне одного? Чи добре нам удвох просто так, без сексу?

Чи справді я цього хочу й чи серйозні мої власні наміри щодо нього?

Чи розірве він стосунки зі мною, якщо я скажу, що не готова до інтимної близькості?

Немає нічого гірше рожевих окулярів

День байбака

Невже людина піднялася на ноги для того, щоб накласти на себе руки?

«...Несила більше жити. Чоловіка вигнала — пив непросипно. Батьки постійно хворіють, половина моєї зарплати йде на ліки, син став чужий. Ми практично з ним не розмовляємо. «Поїв? Уроки зробив?» — ось і вся розмова. Якось вийшла на балкон, дивлюся вниз, думаю — один крок і кінець твоїм проблемам. А тут дзвінок у двері — син прийшов. Немов щось відчув. «Мамо, — каже, — що з тобою?».

«Остогидло все»

Не кожен самовбивця залишає передсмертну записку. Інколи це сповідь на багатьох сторінках, та частіше — один-два рядки. Тим, хто вирішив покинтатися з життям, не хочеться навіть писати. «Остогидло все!» — написала квітуча сорокарічна жінка, сімейному життю якої заздрив увесь будинок. «Майбутнього немає», — підвів рису бізнесмен. Якщо у тих, хто живе в достатку, здають нерви, то що казати про тих, хто перебуває за межею злиднів?

Розповідає Б.: «Після чергового скандалу в сім'ї через гроші грюкнув дверима і пішов. О п'ятій ранку. Обстановочка в місті, самі знаєте, яка. На самоті не погуляєш, обов'язково на когось натрапиш. Я на грані, так хочеться якихось бандитів зустріти — або я їх прикінчу, або вони мене. Тиняюся містом: ані душі. Топитися холодно. А погода, погода: мокрий сніг, вітер завиває, уткнувся носом у шарф, чешу. На одному повороті очі піднімаю — і волосся дибки. Стоїть у кущах червона двометрова довбешка, чимось підсвічена, потвора потворою. «Все, — думаю, — гаплик». Підійшов ближче, ні, все гаразд, це новорічний подарунок городянам. Якісь фіговини на гілках розвішано, а під ними — червономордий шедевр, поряд ялинка. Міркую: хтось оформляв майдан, старався. Сумно мені стало, схопив каменюку, запустив у цю довбешку спересердя. І міліціонер тут, як уродився, звідки тільки взявся цієї собачої погоди? «Тобі робити нема чого? Документи є?» — «Та я сніжком, — відповідаю, — жартома». А документів немає. Родичів на вокзал проводжав, на перший автобус, а тепер додому йду». «Пішли зі мною». — «Невже заберуть?» — думаю. А звідти швидко не виберешся. А я на роботу у фірму щойно влаштувався, відразу виженуть. Одне слово, ледве відмігся, відпустили мене.

Іду далі. На сходах офісу якогось, на найсвітлішому місці бомж сидить у лахмітті, картонку під себе підстелив, торбу поряд поставив, скоринку хліба жує, щасливий! Побачив мене, рукою махає. «Краса яка, — каже. — Всі дерева в снігу!». От ідіот! Покосився я на нього та й відповідаю: «Що це ти сів так невдало, зусібіч видно, заберуть-бо!». Бомж зітхає: «Було б саме кайф, там тепло, сухо, якщо довго триматимуть, їсти дадуть, та не забирають, гади!».

Приголомшила мене відповідь. Суцільна гра: заберуть—не заберуть, кому горе, кому радість. Є така класична фраза: «Коли ми опустилися на саміськеньке дно, знизу постукали». Чого переживати, Господи, руки є, ноги є, ключі від дому, чайник на плиті, куртка на вішалці, книжки на полиці. А гроші — справа наживна. Заспокоївся я та й пішов назад, без будь-яких викидонів».

Будьте трішечки добріші

Серед самовбивць багато невиліковно хворих, часто йдуть із життя психічно нездорові, але все-таки більшість — це ті, хто не знайшов виходу із замкненого кола.

Назва нової постперебудовної хвороби — синдром хронічної втоми — аж ніяк не вигадка медиків. Часто психологічне навантаження на організм виявляється непідйомним. Зрив можливий у кожного. Тому зовсім не зайвим буде порада до всіх бути бодай добрішими, уважнішими, турботливішими. І як потрібна людина поруч!

Розповідає В.: «Сестра жила одна, все хотіла до мене у Сибір переїхати, навіть квартиру приватизувала, а продати не встигла. Може, самотність її до смерті підштовхнула? Я це ще на похоронах зрозуміла, наревілася на все життя.

Сестра сама замкнулася в собі. Душа у неї була ніжна, ранима, боялася, мабуть, що скривдять, ось і здавалася зарозумілою і гордою. А я ж бо знаю, яка вона. Тільки люди відвернулися й чоловік покинув.

Усі баби — дурні, тільки є нещасливі, а є щасливі. Пиріг дитині спекти, чоловікові сорочку попрасувати — хіба не щастя? Зрозумієш, коли цього позбудешся.

Бідувала-бідувала сестра на самоті, дивилася-дивилася, що навколо коїться, — ось і здали нерви. А де ж люди? На похорони навіть не прийшли, це в мене зовсім у голові не вкладається, адже не в чистім полі вона жила...»

Було колись: і в мороз, і в дощ ішов за труною священик, а за ним усі інші, починаючи від паламаря, закінчуючи півчими хору: «Зряща мя безгласна и бездыханна предлежаща, восплачете о мне, братия и други, сродницы и знаемые: вчерашний день беседовах с вами, и внезапну найде на мя смертный час. Но придите все любящие мя и целуйте мя последним целованием...»

Мурашки по спині від цих слів. Не ходять нині люди на похорони. Дожилися...

Пірнути якнайглибше

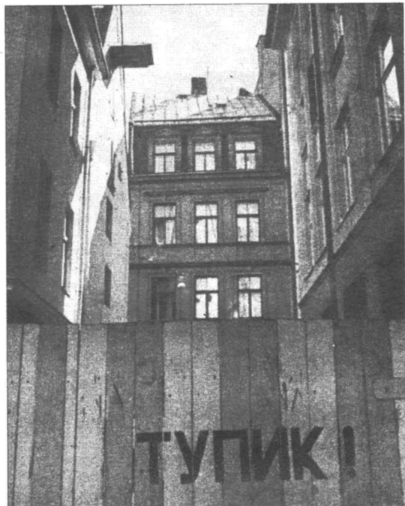

Люди по-різному вибираються з кризових ситуацій. Міняють міста й професії, сім'ї і пристрасті, намагаються втопити своє горе у вині. Останній варіант надто підступний: половина з тих, хто добровільне йде із життя, перебуває в стані сп'яніння.

Розповідає Г.: «В армії це було. Чергували ми з другом на залізниці. Придивилися до однієї цистерни. Залізли, відкрили люк, точно — вино! Добре б зачерпнути, та немає чим. Друг побіг шукати відро, а я залишився. Спробував прилаштувати поліетиленовий пакет — не виходить. Тут голова від парів закрутилася, й полетів я вниз, у всій солдатській амуніції. Чоботи тягнуть донизу, все, настав смертний час. Ну, хлопці, прощавайте, пірну якнайглибше, хоч нап'юся вдосталь перед останньою доріжкою. Аж тут кричить друг згори, мотузка з відром поряд плюхнулася. Вчепився я у відро з останніх сил, як витягли, вже не пам'ятаю».

Історія в чомусь повчальна. Часто біди змушують людину «пірнути якнайглибше» — все одно пропадати. Пьянка переходить у страшний «штопор», і вибратися назад неможливо. А допомога спізнюється...

«Я врятувався так...»

Змінюється світ, змінюємося ми. Дедалі рідше ходимо в гості, дедалі рідше приймаємо гостей. Зовсім недавно можна було заявитися до друзів без попередження, тепер якось незручно. Два психологічні замки на дверях: злочинність і злидні.

Минають дні, немов у калейдоскопі один на інший схожий, не відрізниш: дім-робота-дім-робота-дім...

Розповідає М.: «Я врятувався так. Узяв у прокаті відеокасету з американською стрічкою «День байбака». Геніальний фільм, який можна дивитися з ранку до вечора, відкриваючи щоразу для себе щось нове. Американське кіно — на 99 відсотків — суцільна нісенітниця, дивуюся, як їм вдалося зробити шедевр.

Герой картини Філ «зациклився»: він прокидається о 6 ранку і потрапляє в один і той самий день. Ми також в одному колесі: 6 ранку — пити пиво чи йти на роботу, схема залізна.

Філ кидався під вантажівку, падав з даху, розбивався в автомобілі, отруювався, вбивав себе струмом. Марно. Не змінив нічого. І минав би день за днем із зворотним прокручуванням на ніч, якби Філові не спало на думку просте: може, комусь живеться ще гірше, ніж йому? З'ясовується, під силу багато чого: нагодувати жебрака, допомогти старенькій у біді, поговорити з другом, помирити закоханих. І в самого Філа коло інтересів розширилося: уроки музики, виготовлення крижаних скульптур. А головне, змінився характер: з циніка він став людиною, потрібною і собі, і всім оточуючим.

Я сказав би, що цей фільм, як нині іронізують, з розряду соціалістичного реалізму. Тільки, хоч як ярлики приклеюй, фільм змушує людину думати. А мисляча людина аналізує життя і, хоч би яким воно було, цінує його.

Замість епілогу

Зажди, не йди, мій сучаснику, співплеміннику, співкамернику! Без тебе земля обідніє, без тебе, як казав Платонов, народ неповний.

Усе ще можна змінити...

Володимир КУКОВЯКІН.

казати «ні»

Що він робитиме, якщо я завагітнію? Чи використовуватиме він якісь запобіжні засоби?

Якщо вам важко відповісти на ці питання, тоді не бійтеся сказати «ні». Просто «ні», твердо й рішуче, без пояснення причин і коливань, вибачень і обговорень. (Підтекст: я не хочу й цього досить, аби близькості не було.)

Якщо все-таки від вас вимагають пояснень, досить буде однієї фрази: «Ні, ненавиджу, коли мене примушують щось робити», «Ні, я не відчуваю себе готовою до цього», «Ні, я цього страшно боюсь» (Будьте готові до умовлянь: «Нічого не бійся, все буде добре», «Давай вип'ємо, щоб розслабитися»), «Ні, а ти хіба здатний до сексу з людиною, яка цього не хоче?» «Ні, ти мене підганяєш, я сама не знаю, коли буду до цього готова», «Ні, я поки що не відчуваю до тебе досить довіри». (Будьте готові до такої реакції: «Ах, ось як! Тоді між нами все скінчено». Це може бути грою в сподіванні, що дівчина не встоїть і погодиться. Не бійтеся розлучитися з такою людиною.)

«Ні, я не хочу, і якщо ти мене примусиш, то це буде насильство», «Ні, цього не буде, поки не вирішено питання про запобіжні засоби». (Треба сказати, що ця відповідь означає практично капітуляцію.)

Поради батькам

Якщо ви прагнете уберегти свою доньку від ранніх статевих зв'язків, зробіть так, щоб у родині вона почувала себе комфортно, а не шукала визнання «на стороні». Адже, як вважають фахівці, в чужих обіймах дівчатка часто-густо опиняються не тому, що «пришла пора — она влюбилась», а через дефіцит батьківської любові. У підсвідомості дівчинки, яка доводить усім, що у неї є право «на доросле життя», існує комплекс невизнаності. Тому дайте дитині ласку, якої їй не вистачає. Заповніть життя в сім'ї ніжністю. Цілуйте підлітка, обнімайте його, захоплюйтеся його красою, стрункістю, чудовим смаком. Купаючись у вашій любові, дитина навряд чи побіжить «на сторону».

Якщо у вашої доньки справді серйозні стосунки з молодим чоловіком, не відсторонюйтеся від її проблем. Розкажіть хоча б про способи запобігання небажаної вагітності або дайте почитати відповідну літературу.

Психологічний лікнеп

Як подолати стрес

Стрес, депресія — сьогодні це дуже поширені явища. Особливо сильно вони допікають нас навесні. Все починає бачитися в чорному кольорі, життя, здається, втрачає смисл, людина замикається в собі. Вивести її з цього стану може допомога близьких людей. Ця підтримка потребує величезного такту, терпіння і доброти. Є ціла низка правил, як треба і як не треба поводити себе з людиною, ураженою стресом.

Криза! Криза! Не роби з цього трагедію!

Проявіть готовність вислухати її, зрозумійте проблеми, які її мучають, попросіть пояснити, що вона відчуває і переживає.

Розкажіть про власні страхи і слабкості — це допоможе подолати вашому співбесіднику відчуття власної «ущербності».

Постарайтеся втягнути його у види діяльності, які здатні відволікти і допомогти йому (курси йоги, живопису, аутогенне тренування), та будьте готові до відмови і не сприймайте це як прагнення принизити вас.

Нагадуйте жертві стресу, що її нинішній стан мине і не є посланим на нього вічним прокляттям.

Допоможіть стражденному подивитися на ситуацію з іншої точки зору і оцінити свою депресію як симптом необхідності щось поміняти в житті.

Не обесцінюйте його переживання висловлюваннями типу: «Нічого страшного з тобою не відбулося» або «Мені б ваші турботи!» і не дорікайте йому тим болем і незручностями, якими його переживання обертаються для близьких.

Цілковито не припустимі критичні зауваження на адресу жертви стресу: «Боже, ти давно дивився на себе у дзеркало?!», «Подивись, та в тебе купа сивого волосся з'явилася!». У цей період людина і так дуже негативно і зневажливо ставиться до себе.

«Жонатими не народжуються»

В гостях у класика

Жванецького вже назвали живим богом сміху, королем гумору, останнім класиком жанру... І нічого — від гучних слів трон під ним не захитався, і корона не впала. Талант Жванецького не підвладний корозії слави, бо його охороняє найнаївніший ангел на світі...

— Михайле Михайловичу, чи мали ви якісь способи знайомства з дівчатами? Коли так — поділіться з молоддю...

— За дівчатами я упадав з десятого класу окремої школи. Від дотику блід. Страшенно полюбляв вітер і танці на 10-й станції Фонтана. Якось, обнімаючи одну, відламав кам'яному левові хвоста. Знайомитися не вмів, молов такі дурниці, що сам себе не чув...

— Один письменник сказав: «Єдина людина в нашій країні, невпевнена в собі, — старий холостяк». Через це ви вийшли з їхнього табору?

— Жонатими не народжуються. Ними стають під оплески віроломних друзів. А взагалі шукайте веселих. З веселих вибирайте вродливих. Серед вродливих — розумних і терплячих, терплячих, терплячих!..

— Оскільки певна різниця в роках у вас з Наталкою є, то в якому віці живе ваша сім'я?

— Ціную делікатність запитання. Я сам іще такий хлопчак. І в омані можу брати участь. Але як жертва. Поки що в нас усе гаразд. Життя надто повернулося, щоб про це думати.

— Вашому Митькові три роки. Ви себе зараз у ньому впізнаєте?

— Наталя стверджує, що він — моя копія. Однак якщо це копія, то мене в ній дещо дратує. Та це справді я. Він любить пісню варену ковбасу, а я все дитинство провів у мріях про неї. Одного разу скуштував ковбасу мікоянівського московського комбінату, котру тітка дістала. Страшенно смачна ковбаса. Її випускали спеціально для начальників. І ось він тепер любить саме таку. Не треба було тоді мені так захоплюватися...

— Ви, Михайле Михайловичу, відомі як великий любитель і знавець жінок, а як ви ставитеся до жінок-гумористів?

— Якнайгуманніше і якнайдемократичніше. Я взагалі в жінці, окрім вроди, завжди цінував розум і почуття гумору. Будь-який актор або письменник знає, що для успіху в залі мають бути жінки. Вони сміються ніжно й розкуто. І раніше за чоловіків відчувають гумор. Практика показала, що розумна жінка тут краще за товстого й злого красеня і гардемарина, який надто довго метикує.

— Ви один з небагатьох, хто вміє ставитися до себе з гумором: «Боротьба з животом закінчилася його перемогою, війну з лисиною програно». А чи був хтось, хто брав участь у цій війні на вашому боці?

— Ні. Ніхто за мною не слідкує. І домашні теж. З цього приводу трапляються навіть сімейні сцени. Що одягнути, порадити можуть, бо вбираюся у що потрапить під руку, і через це вдягнутий іноді без смаку. Проте останнім часом почав добре пахнути.

— Чим?

— А от і не скажу-у! Щоб інші не перехопили мій вибір. Я тут нещодавно проходжу повз знайомих акторів, а вони мене заздрісно запитують: «Чим ти так пахнеш?», а я — їм: «Та всілякою гидотою».

— А Наталці ви якісь парфуми дарували?

— Я їй дарував парфуми. Здається, ось ці, японські, «Ісай Міякі». А тепер вона, як і я, повернулася до «Шанелі». Вона — до жіночої, я — до чоловічої. Вся сім'я нею пахне. І малий Митько теж пахне «Шанеллю».

— Отже, в надзвичайному питанні створення іміджу, як тепер кажуть, ви полишені на власний розсуд?

— Я взагалі жив безладно. І матеріально забезпеченим став, скажімо, останні років п'ять. Я не встиг за цей час нічого придбати, тобто людей, які б за мною доглядали. Бува, ходжу в салон. Усі охкають — дорого! Після стрижки завжди маю вигляд ідіота. Ну, слава Богу, не я один, а й мій друг Сташкевич. Це втішає. Ми тут нещодавно з ним потрапили до перукарні в одному з найбільших міст України. Вийшли, я подивився на Сташкевича — леле! Якщо він погано підстрижений, у мене завжди душа радіє. Але ж я не бачив себе! А він, як людина добра, дивився на мене зі сльозами. І я реготав, дивлячись на нього, а він плакав, дивлячись на мене. А нас обслуговували дві жінки. Може, вони овець до цього стригли, може, вівчарок. Прийшли ми додому. Олег каже: «Ну, нічого, нічого, навіщо так засмучуватися? Ми зараз помиємо волосся...» Можна мити. Якщо є що. А якщо ні — нічим не вдасться зарадити результатові. Хоча лисина надає свободу вибору — мити чи не мити.

— Михайле Михайловичу, коли у вас просять у борг, ви даєте?

— Даю. Ось через два тижні.

— Який напис на власній книзі ви зробили б для свого ворога?

— «Тобі це не допоможе».

— Ви мені свою сімейну фотокартку дасте?

— А ти знаєш, таких немає.

— Це чого?

— Спочатку не фотографувався через забобони. Нещодавно сфотографувалися, подивився — і порвав.

— Навіщо?!

— А на фотографії вона значно вродливіша за мене. І це дуже помітно...

У класика гостювала Кіра ЛІМАНОВА.
Фото Костянтина ДУДЧЕНКА.

Анекдот від сусіда

Дзвінок до пейджингової компанії:
— Алло, ви конфіденційність повідомлень гарантуєте?
— Звісно.
— Тоді передайте повідомлення абонентові 1114: «Колян, забери труп з машини...»

Спогад

Сергій ВУСАТИЙ

Наїзд

О. Н.

1. *Летять крізь серце поїзди.*
Від полустанків самоти —
до випадкових полустанків,
де греблю рвуть гранчасті склянки,
тріщать серветок береги
і кава кольору нудьги
за дефіцитний мед солодша.
Там я молодший. Ти молодша.
Там люд спішить з усіх кінців
від поїздів —
до поїздів.
Усе — від тістечка до кави —
змела, мов сніг, твоя поява:
зухвала, сяюча, далека,
плавка й фатальна, наче спека,
і непідвладна — ніби дощ
з небес і з привокзальних площ,
як Доля —
раптом увійшла —
і тінь метнулась від стола.
Напевно, здалеку ми — діти:
Їмо цукерки і бісквіти,
я щось кажу не до пуття,
аби сховать серцебиття.
І завмираю на півслові.
Краєчок скатерки нервово
шукають пальці під столом:
на привокзальній нам удвох
співає Алла Пугачова.
І знов летіли поїзди.
Від полустанків Самоти —
Крізь порожнечу і контрасти.
Я рвав стоп-крани:
— Здрастуй.
— Здрастуй.
Та в тих жінках була не Ти.

2. *Аби міг, то замовив би щастя, її-право.*
— Будьте ласкаві, чашечку кави.
Очі твої, ніби артезіани.
Я від очей твоїх трішечки п'яний.
Порожньо в залі, а сісти нам ніде.
Кафе відпливає. Ми їдемо. Їдем.
Знов миготять столи, як перони:
тоне товариш, товаришка тоне...
Губи твої, ніби аперитиви.
Серце моє — квиточок щасливий,
котрий розірве на клаптики жінка,
адже мій поїзд
не зробить зупинки.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Жартома і всерйоз

Не ділись секретами з подругою

Бальзак вважав: все, що говориться про жінку, —правда. Та коли цю «правду» каже одна жінка про іншу... Уяву великого письменника було б посоромлено. От ви часто розповідаєте подругам про свої особисті справи? Не заперечуйте, — часто. Та навряд чи здогадуєтесь, що вони думають після того, як ви пішли. А американські психологи відкриють вам очі. Отже...

Якщо від тебе пішов чоловік, співчуватиме подруга йому. Якщо твій чоловік і не думає йти, то він алкоголік або ловелас, засудять тебе: чому ти це терпиш?

Якщо ти — мати-одиначка, тебе звинуватять в егоїзмі, у відсутності відповідальності: як можна народити дитину й заздалегідь залишити її без батька?

Якщо ти стала вдовою замолоду, а в шлюбі була щасливою й тепер увесь час сумуєш, будуть «діставати», нагадуючи, що нервовою ти стала тому, що тобі бракує чоловіка.

Якщо ти цілком самостійна, вони цього не схвалять: працюєш тільки на себе, думаєш лише про себе. Або «виправдають» тебе: «бідолашну ніхто не хоче».

Якщо ти ефектна жінка, заміжня і все ще маєш успіх у чоловіків, то не залишать на тобі живого місця. Хто ж повірить, що чоловіки захоплюються тобою лише платонічно! Такі казки не розповідають нині навіть дітям.

Якщо ти молода, вродлива, незаміжня і подобаєшся чоловікам, то це ще гірше. Вигадають тобі якийсь роман з одруженим чоловіком або ж із якимось типом, котрий годиться тобі в батьки, з іноземцем або взагалі з кожним, хто забажає.

Якщо у тебе помре чоловік, звісно ж, підуть на похорони і навіть зберуть гроші на вінок, щоб потім коментувати: «його родичі стояли збоку, за десять метрів від тебе».

А коли ти сама помреш, поділяться один з одним тим, що твої дорослі діти не надто пригнічені.

Якщо вийдеш заміж за чоловіка старшого за тебе, базікатимуть, що тобі дуже хотілося заварювати для нього травки.

Якщо вийдеш заміж за чоловіка молодшого за тебе, повідомлять, що молоді чоловіки зраджують дружин, як усім відомо.

Коли вийдеш заміж за однолітка, теж не скажуть нічого доброго. Нагадають, що саме серед однолітків найбільше розлучень.

Тож, перш ніж відкрити душу подрузі, згадайте про ці попередження.

Рецептик

Одразу хочемо подякувати вам, дорогі читачі, за таку увагу до наших кулінарних порад. Приміром, після минулого випуску «Сім'ї» дехто з вас поцікавився: скільки саме свіжезавареного чаю слід додавати у тісто медового пирога? Відповідь: півсклянки. Будьте й надалі такі точні і сумлінні! А тепер — наша чергова страва.

Торт «Милій мамі»

Розтерти яйце із цукром, додати сметану, какао, подрібнені та трохи підсмажені волоські горіхи, розпарені родзинки, соду, гашену оцтом, борошно. Із одержаного тіста випекти два коржі. Випечені коржі просочити кремом, верхній шар і боки торту змастити ним, прикрасити трохи підсмажненими меленими волоськими горіхами (кокосовою чи шоколадною стружкою).

Приготування крему: розм'якшене вершкове масло збивати протягом 5 хвилин, потім, поступово додаючи згущене молоко, збивати ще 15 хвилин. До збитого крему слід покласти ароматичні речовини, що нададуть йому специфічного смаку і аромату, для ароматизації можна використати у невеликій кількості сік апельсина або лимона, коньяк, лікер.

Готовий торт має бути пухкий.

Для тіста: цукор — 2 склянки, яйце — 6 штук, сметана — 2 склянки, какао — 3 чайні ложки, борошно — 2 склянки, горіхи — 1 склянка, родзинки — 1 склянка, сода — 1 чайна ложка.

Для крему: вершкове масло — 350 г, згущене молоко — 7 столових ложок, сік апельсина або лимона — 2 столові ложки, коньяк або лікер —1 столова ложка.

Для прикрашання: волоські горіхи — 12 штук.

Святковий салат

Листковий. Не перемішувати!

На широке дно салатниці покласти тонкими шматочками або соломкою будь-яке варене м'ясо (любительську ковбасу), посолити. Вкрити тонкими кільцями цибулі, на цибулю покласти варений буряк, натертий на крупній тертушці, полити майонезом. Потім нарізані тонкими кружечками 4 яйця, залишивши 1 цілий жовток. Наступний шар — тонкі кільця цибулі. Потім варена картопля, нарізана дрібними кубиками.

Усе повторити і залити майонезом.

Смачного!

Ведуча випуску Лариса КРУПІНА

...ція: ...рекорди

Літак «Терещенко-7».

...літа... розробив 1886 року ...нд.
...конструктор Федір Тере... ...еподалік Бердичева авіа-

...Ук... ...де... ...щи... ...он... ...ро... ...160 ...са... ...ид... ...та... ...Сі... ...тва ...них ...ена ...те... ...жу. ...над ...рецьким аеродромом

Ф. ТЕРЕЩЕНКО.

...атомоторні літаки «Руський ...ь» (1914) були сконструйо-

...здійснив П. Нестеров над ...вом під час першої світової ...вітряного розвідника у 1914

...ний авіаційний завод в Укра... ...«Ремповітря» —засновано у ...ці в Києві.

...ий в СРСР серійний цивіль... ...к був збудований в Україні ...році. ...був «Коник-горбу... ...онструкції льотчика-випро... ...В. Хіоні, який працював то... ...еському авіазаводі.

...і регулярні польоти паса... ...х літаків на повітряних тра... ...аїни почалися в травні 1924 ...маршрутом Харків—Полта... ...в та Харків—Єлисавет... ...деса

...ий пасажирський літак — ...існий «К-1» — був створе... ...структорським бюро на чо... ...Калініним і збудований на ...у 1925 році.

...ю авіалінією була траса Хар... ...році.

...8 з двома турбогвинтовими ...овітря на авіазаводі у Києві

...ольоту по замкненому колу ...лан», створеному в Україні ...і О. Антонова. За 25 годин ...н пролетів 20151 км.

...БІЛЬШИЙ У СВІТІ літак ...у конструкторському бюро ...ну масу — небувалу у світо... ...е одно, що підняти у повіт-

Літак Ан-70.

Киянин, який підняв державу в небо

За радянських часів його ім'я свідомо замовчувалося, бо був емігрантом. Коли ми читали про перші багатомоторні літаки, було незрозуміло, хто їх створив. Ігор Сікорський — видатний авіаконструктор, один з піонерів авіації, основоположник важкої авіації народився у Києві в сім'ї вченого — психолога, професора Київського університету.

Коли хлопчикові було одинадцять років, йому наснилося, ніби він іде вузьким коридором з дверима по обидва боки. Згори спадало м'яке світло, підлога злегка вібрувала. Хлопчик був певен, що перебував на борту величезного літаючого корабля. Прокинувся, так і не ввійшовши до розкішного салону з прочиненими дверима...

1903 року Ігор закінчив із відзнакою Олександрівську першу київську гімназію й вступив до Петроградського морського кадетського корпусу.

Кадети із захопленням розповідали про випускника корпусу Олександра Можайського, який у 1880 році створив літак-моноплан із двома паровими двигунами невеликої потужності. Відтоді Ігор Сікорський з великим інтересом слідкував за повідомленнями про досягнення у галузі авіації.

У 1903 році в США брати Райт підняли у повітря першу свою машину «Флаєр» — («Літун»), що пролетіла 260 метрів. У 1905 році «Флаєр-3» протримався у повітрі 38 хвилин. Того самого року в Росії відкрився Аеродинамічний інститут, а у 1906 році Микола Жуковський вивів формулу розрахунку піднімальної сили літаків.

Рішення присвятити життя авіації змусило Ігоря Сікорського кинути навчання у морському корпусі. Не гаючи часу, він їде до Парижа й вступає до технічної школи, відвідує лекції перших авіаторів, спостерігає за першими спробами злетіти. Після повернення на батьківщину І. Сікорський вирішує вчитися далі в Київському політехнічному інституті, тому що це — єдиний навчальний заклад, в якому можна було отримати технічні знання.

У перші канікули він їде до Німеччини, щоб продовжувати вивчати планери, бо остаточно зрозумів: авіація — справа його життя.

Аероплани вже здавалися йому звичайними, і він вирішує створити гелікоптер. На той час майже не було відомостей про такий літальний апарат, і Ігор йде власним шляхом.

Вирушає до Парижа за двигуном для гелікоптера. Кожен день проводить на аеродромі. Там знайомиться із французьким авіатором Фербером, який запрошує його навчатися до своєї школи авіаторів.

Повернувшись до Києва, Ігор Сікорський розпочинає побудову свого першого гелікоптера. Його «витвір» мав дивовижний вигляд. Дерев'яна клітка стояла на підлозі без шасі, з одного боку містився двигун, з другого — було місце пілота. Зверху кріпився гвинт. Під час випробування Сікорський уперше зіткнувся з невідомим на той час явищем — вібрацією гвинтів. Гелікоптер так і не піднявся у повітря, але конструктор відчув, що машина рветься вгору й кличе його за собою.

Наприкінці грудня 1910 р. він створює нову програму і будує літаки С-4 та С-5. На С-5 Сікорський встановлює німецький двигун «Аргус» потужністю 5 0 к. с., розміщує два крісла. Вперше він застосовує підкіс для верхнього крила. Шасі було з амортизатором. 17 травня 1911 року відбувся перший політ. Конструктор відчув, яка машина слухняна. Тривалість цього польоту була лише 4 хвилини, однак він відзначався професіоналізмом. 12 червня 1911 р. уперше літак піднявся у повітря з пасажиром на борту. 18 серпня 1911 р. Ігор Сікорський склав екзамен на звання пілота. Російський імператорський аероклуб від імені Міжнародної авіаційної федерації видав йому посвідчення пілота № 64.

На літаку С-5 Сікорського запросили на військові маневри, де його помітив цар. Відтоді ім'я молодого конструктора стало відомим у Росії.

Літак С-6А демонструвався на другій світовій виставці у Москві й завоював Велику золоту медаль. Ігоря Сікорського запросили на посаду головного конструктора авіаційного відділення Російсько-Балтійського вагонного заводу (РБВЗ). Протягом двох років РБВЗ випустив 20 літаків. Серед них — два найбільші у світі.

Літаками Сікорського зацікавилися військові. Літак С-6Б з гальмовим пристроєм зайняв перше місце на військовому конкурсі, а С-7 було застосовано у бою в Болгарії.

На початку 1913 р. почалось будівництво багатомоторного літака, який у квітні вже був готовий до польоту. Цей велетень важив чотири тонни, мав чотири двигуни, розмах його верхнього крила був 27 метрів. 27 квітня 1913 р. подивитися на його випробування прийшло багато людей. Чутки про «Гранд» («Великий») поширювалися по всій Росії. Потім його перейменували на «Руський витязь». 2 серпня 1913 року на «Руському витязі» І. Сікорський встановив новий рекорд за тривалості польоту 1 година 54 хвилини. На борту літака було 8 пасажирів.

У серпні 1913 р. розпочалась побудова другого багатомоторного літака «Ілля Муромець». Він важив 3,5 тонни і мав вантажопідйомність 1,5 тонни. 12 лютого 1914 р. Сікорський на «Іллі Муромці» встановив новий світовий рекорд, піднявши на борту шістнадцять чоловік та собаку. За два місяці літак налітав 23 години. Навіть під час відключення двох двигунів він не втрачав висоти.

До першої світової війни було побудовано чотири літаки типу «Ілля Муромець». Сікорський запропонував їх для військового використання та застосування в Арктиці. У грудні 1914 р. десять літаків було відправлено на фронт, під Псков. Вони ж літали на першій у нашій країні повітряній лінії Москва — Харків. Ігор Іванович удосконалив літак, з'явилися серії Б, В, Г, Д, Е. До 1917 р. РБВЗ випустив понад 90 літаків типу «Ілля Муромець».

Разом з «Іллею Муромцем» Сікорський випустив літак-винищувач С-20, який рухався зі швидкістю 200 км/год. У його бюро працював майбутній «король винищувачів» Микола Полікарпов.

Після революції 1917 р. усі цехи РБВЗ припинили свою діяльність. Роботи для талановитого конструктора на батьківщині не було, і він вирішив поїхати за кордон — спочатку до Франції, а потім до Америки.

За допомоги російських емігрантів у 1923 р. з'являється компанія «Сікорський Аероінжініринг Корпорейшн», яка розпочинає створення транспортного літака. З 1925 по 1928 р. компанія побудувала вісім типів літаків. Великої популярності у світі набула «Амфібія» С-38. Вона літала над Карибським морем, у Центральній та Південній Америці.

Тим часом вже з'явились гелікоптери. Зокрема, німецький конструктор Фокке сконструював гелікоптер FW-61. Маючи багатий досвід, Сікорський повертається до побудови гелікоптерів. На їх розробки уряд США виділяє три мільйони доларів. Навесні 1941 року гелікоптер С-300 показав високі результати. Тривалість його польоту — 1 година 35 хвилин, зліт з води, швидкість — 100 км/год. Нині гелікоптер С-300 знаходиться в інституті Едісона як найрідкісніший екземпляр в історії техніки. Гелікоптери Сікорського брали участь у другій світовій війні.

У 1957 р. Ігор Сікорський йде на пенсію, передавши фірму своєму синові Сергію. Він стає почесним консультантом, але продовжує працювати. Останній його гелікоптер піднявся у повітря вже після смерті конструктора.

Видатний авіаконструктор розробив 78 літальних апаратів, 72 з яких були запущені у виробництво, 2 перебували на випробуваннях, і тільки 4 залишились на папері.

Кожну зі своїх машин він сам піднімав у повітря, відчуваючи, як вони оживали в його руках...

Життя Ігоря Івановича Сікорського тісно пов'язане з історією авіації. Його літаки та гелікоптери зробили справжню революцію в авіації. Вони широко використовуються збройними силами США.

Помер І. Сікорський 26 жовтня 1972 року в штаті Коннектікут. Видатному конструкторові повітряних суден, одному з найвідоміших уродженців Києва так і не вдалося побувати на рідній землі.

В дні святкування сторічного ювілею Ігор Сікорський все-таки повернувся до батьківського дому — бронзовим портретом і меморіальною дошкою на будинку, в якому він народився і жив (Ярославів Вал, 15). Другу меморіальну дошку встановлено на корпусі Національного технічного університету «КПІ».

Лариса КУХАР.

✔ **1898** — у Києві відкрито Політехнічний інститут — багатопрофільний вищий технічний вуз (1912—1913 навчального року — 23 тисячі студентів)

✔ **1908** — у КПІ організовано авіаційний гурток під керівництвом Миколи Делоне

Одеса. Створено аероклуб

✔ **1909** Створено Київське повітроплавальне товариство

✔ **1910, квітень** — член Одеського аероклубу Сергій Уточкін продемонстрував киянам політ на літаку над містом

✔ **1913, травень—жовтень** — у Києві працювала Всеросійська сільськогосподарська, промислова та художня виставка, серед 40 відділів якої був і повітроплавальний

✔ **1913** — на Україну припадало 70,2 відсотка загальноросійського видобутку вугілля, 75 відсотків — залізної руди, 68,4 — виплавки чавуну, 58 — сталі (для порівняння: Україна давала 43 відсотки видобутку вугілля в СРСР, 31 відсоток — газу, 56 — залізної руди, 48 — виплавки чавуну, 42 — випуску прокату, 48 — металургійного устаткування). Водночас на початку XX століття Російська імперія, до складу якої входила Україна, була найвідсталішою в економічному відношенні країною у світі. На неї припадало всього лише 5,5 відсотка світового виробництва чавуну, 1 відсоток видобутку вугілля, 2,3 — виплавки міді, 0,17 — цинку тощо

✔ **1914, березень** — група пілотів на чолі з Нестеровим здійснила переліт по маршруту «Київ—Остер—Ніжин—Київ»

✔ **1916—1917** — потреба російської армії в розпал першої світової війни становила 3284 літаки, а було поставлено лише 1090 машин

Ведучі рубрики:
Віталій АБЛІЦОВ,
Віталій ЖЕЖЕРА,
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ.

Люди повернуться сюди

Життя вмирати не хоче

(Початок на 1-й стор.).

Щоразу, потрапляючи у мертве місто Прип'ять, ловиш себе на одній і тій же думці: а життя вмирати не хоче.

Так само при в'їзді на центральну площу Прип'яті впадають в очі виписані на будинку слова: «Партия Ленина, сила народная, нас к торжеству коммунизма ведет». Так само стоять навколо майдану колись заповнені людьми, а тепер порожні готель «Полісся», палац культури «Енергетик», ресторан, багатоповерхові житлові будинки з різноколірними балконами, на яких ще не вицвіла фарба.

Але відчуття від баченого не можна назвати моторошним, бо це не кінематограф з нафантазованими сталкерськими територіями.

Це — життя... Життя, яке озивається на кожному кроці. Посаджені незадовго до аварії молоденькі деревця повсюдно вже подоростали до нижніх балконів порожніх осель. Їх не чіпає рука людини. І коли не чіпатиме й далі, то через сто років (а саме тоді, вважають учені, зможуть сюди повернутися люди) у непрохідних хащах вони виявлять руїни колись щасливої і гомінкої Прип'яті —наймолодшого міста енергетиків України. Як ми зараз натрапляємо у джунглях Індії чи ще де-інде на залишки мертвих міст забутих цивілізацій.

Але так не буде. Люди не залишать цього краю, цієї глибокої рани на тілі землі, що нині офіційно називається «Чорнобильською зоною відчуження і обов'язкового (безумовного) відселення», звідки евакуйовано понад 100 тисяч жителів, які залишили 74 села та два міста — Прип'ять і Чорнобиль, бо хто ж загоїть цю рану?

Кодова назва «Вектор»

Існують підрахунки, що сумарні збитки від наслідків Чорнобильської катастрофи у світовому масштабі вже перевищили трильйон доларів. Певна річ, ідеться і про ревізію техніки безпеки всіх атомних станцій відповідно до стандартів МАГАТЕ, і нові технології виготовлення реакторів та виробництва ядерного палива, і комплекс екологічних заходів, і багато іншого.

Для Чорнобильської зони, для всієї України зараз проблема номер один, невідкладна і нагальна, це —поховання радіоактивних відходів із забруднених територій. Програма ця одержала кодову назву «Вектор». Тимчасові могильники радіоактивних відходів, створені у 1986 році, підтоплюються грунтовими водами і постійно загрожують радіоактивним зараженням.

Ліцензію на будівництво цього об'єкта одержало спеціалізоване підприємство «Техноцентр», а тендер виграли корпорація «Укрбуд» та ВАТ «Чернігівбуд». Пусковий комплекс заплановано ввести в експлуатацію у 2000 році. Вартість будівництва 55 млн. 892 тис. грн.

Передбачено два типи сховищ: залізобетонні контейнери загальним об'ємом 9800 куб. м і сховища модульного типу для поховання відходів навалом. Одне сховище розраховане на 9,5 тис. куб. м відходів.

Вже будуються очисні та протипожежні споруди, господарські будівлі, вирубується та дезактивується ліс для підготовки основного майданчика, прокладається електромережа.

На базі «Вектора» планується спорудити власний об'єкт, де буде здійснюватися сортування та глибока переробка — спалення, суперпресування, цементування тощо —та поховання довгоживучих радіоактивних відходів на технічному рівні, що відповідає світовому.

Будівництво ведеться за нашу вітчизняну копійку.

«Укриття»

Найбільше цікавості і, зрозуміло, тривоги викликає об'єкт «Укриття» (його ще часто називають «саркофаг»), у якому поховано четвертий реактор, що вибухнув.

Спеціалісти ще й досі не мають одностайної думки про причини Чорнобильської катастрофи та природу вибуху. Позиції часто діаметрально протилежні. Московський учений К. Чечеров, наприклад, вважає, що в ніч на 26 квітня 1986 року на четвертому блоці ЧАЕС стався ядерний вибух невеликої потужності. А відтак усе атомне паливо пішло в реакцію і його під «саркофагом» нема. Інші вчені, навпаки, вважають, що в «Укритті» сховано до 100 тонн ядерного палива. Є й такі, які допускають імовірність виникнення ланцюгової реакції.

Начальник об'єкта «Укриття» Валентин Купний переконаний, що під уламками реактора є 50-70 тонн палива. 30 тонн, каже, лежать під каскадною стіною, де решта — невідомо. І поки не буде встановлено місцезнаходження ядерного палива та не складено його баланс, говорити про безпеку можна тільки умовно.

Коли зазирнути в шахту, де був реактор, то там ні його, ні уламків від нього нема. Де ж усе поділося?

Нині з машинного залу викачано 3600 куб. м радіоактивної рідини, і тепер там встановився нормальний режим. З «Укриття» вивезено також 600 куб. м відходів активністю 35 кюрі. Нагадаємо, що норма радіоактивного опромінення для людини за 70 років життя становить 7 кюрі, а ліквідаторів відправляли з зони при «нормі» 25 кюрі.

Виконано дуже важливий захід: у складних умовах завершено ремонт основи та кріплень вентиляційної труби третього і четвертого блоків. Для розробки цього проекту США внесли мільйон доларів, Канада — 800 тисяч, Україна — 450 тисяч.

Ця першочергова робота передбачена програмою SIP (Shelter Implementation Plan) — планом дій з «Укриття». Він розроблений у відповідності з «Меморандумом про взаєморозуміння країн «великої сімки» та Комісії Європейського співробітництва про закриття Чорнобильської АЕС».

SIP був схвалений «сімкою» на зустрічі в Денвері у 1997 році. Для реалізації плану створено міжнародний Чорнобильський фонд «Укриття», керівництво яким здійснює Європейський банк реконструкції і розвитку.

Підписано угоду з компанією «Енергоатом» про виділення банком 103,5 млн. екю для

Перетворити «саркофаг» на зелену галявину

через сто років

реалізації першочергових проектів.

— Загалом, — каже Валентин Купний, — на виконання SIP передбачено 750 мільйонів доларів. Розрахований план на вісім років.

Не відкладаючи, треба розпочати зміцнювальні роботи на «саркофазі». Визначені п'ять критичних його точок, названих пакетом «А». Це — вентиляційна труба, про яку вже йшлося, опорні балки, фрагменти західної стіни, південний схил і так звані «ключки».

Пакети «В», «С», «D» передбачають удосконалення системи контролю за станом «Укриття», знешкодження радіоактивного пилу і рідини, розрахування та дослідження паливомісної маси всередині реактора.

Вже до 31 березня має бути поданий інтегрований графік невідкладних робіт, під який ЄБРР обіцяє виділити 100 млн. доларів, щоправда, обумовлених 74 вимогами, у тому числі й такою: Україна має внести і свій пай розміром 7 млн. доларів, інакше фінансування буде призупинено.

Усього державі для виконання робіт на об'єкті «Укриття» в 1999 році необхідно виділити з бюджету 61,3 млн. грн.

Скрізь гроші, гроші, гроші, а куди не кинь — всюди клин.

Самосели

У зоні нині нараховується близько 700 самоселів. І кількість їх зростає. Це, здебільшого, старі люди, які віддали цій землі усе своє здоров'я. Тут народилися, тут спочивають їхні батьки. На цій землі знайдуть свій останній притулок і вони.

«Не чіпати. Повернувся господар» — такі таблички можна побачити подекуди на осиротілих хатах, що вже заросли хащами. І гарячий клубок підкотиться до горла. Скільки кюрі ввібрали тіла господарів — ніхто не міряв і не міряє, здається, що й самі самосели думати про це не хочуть.

Народний депутат від чорнобильського краю Іван Кірімов розповідає про недавню зустріч з бабою Теклею в Чорнобилі:

— Сідайте, — припрошувала бабуся, — я вас козиним молочком пригощу.

— А хіба його можна пити?

— А чого ж не можна? Он від тієї кози молоко гірке, недобре, я вам його не наливаю, а від цієї смачне. У мене були великі начальники, пили, хвалили...

Великими начальниками бабуся Текля назвала працівників міліції. Чого в цьому епізоді більше: невігластва, приреченості чи самопожертви, що возвеличує людину навіть у таких трагічних обставинах?

Самосели, як доповідала народним депутатам на виїзному засіданні головний лікар зони Катерина Ганжа, не одержують медичної допомоги, не мають грошей на ліки. Райдержадміністрація Іванківського району

зі своєї доброти привозить їм хліб, сіль, сірники, цукор, крупи тощо. Жодним бюджетом допомога цим людям не передбачена, а намагання адміністрації зони виселити старих марні, вони знову повертаються доживати віку в рідних гніздах.

Програма «Фауна»

Торік у зону з Асканії-Нової завезли 20 коней Пржевальського — 19 лошиць і одного жеребця. «Гарем», — жартують місцеві єгері. Вже й приплід є — троє лошат. Коней Пржевальського нараховується у світі близько шестисот. Вони понумеровані, одна коняка оцінюється в тисячі доларів.

Для табуна відгороджена величезна територія, і коні живуть, як на волі. Єгері задоволені: «пржевальці» з'їдають траву майже під корінь, а кращого протипожежного заходу придумати важко. Вони не бояться вовків. А вовків тут розвелося загрозливо багато, єгері нарахували до півтори сотні. Застрелені хижаки важили до 100 кілограмів, бо їжі для них удосталь. Це — дикі свині.

«Без активного втручання людини природа тут проявляється досить несподівано», — каже заступник начальника адміністрації зони Олександр Гребенюк.

Оселилися шість сімей орланів-білохвостів, занесених до Червоної книги. Пішла з зони людина — прийшли олені, лосі, кабани.

З відсутністю людини інтенсивно збільшується чисельність гризунів, комах, паразитів-збудників різних захворювань. Все це становить великий інтерес для науки, і з цією метою з весни 1997 року у зоні започаткована спеціальна наукова програма «Фауна».

...Підбиваючи підсумки виїзного засідання, голова комітету Юрій Самойленко наголосив, що проблеми Чорнобильської зони набагато більші, ніж можна собі уявити. Нагальні — запобігати радіаційному забрудненню під час весняного танення снігів, виплатити людям зарплату, заборговану вже за три місяці, виконати заплановані на 1999 рік роботи, постійно турбуватися про наповнення чорнобильських статей бюджету.

Перспективні — перетворити «саркофаг» на зелену галявину, а зону — на екологічно безпечну територію. Хто про це не мріє? Та поки що це тільки мрія...

Анатолій КАРАСЬ.
Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Пам'ять

Волинський Перелесник Іван Сидорук

До 128-річчя від дня народження Лесі Українки

Мандрує від села до села, несе добрим людям віще слово Лесі Українки

Івана Сидорука, викладача Ковельської гімназії, директора Ковельського парку-музею архітектури та побуту Полісся знають майже в усіх куточках Волині. Влітку його можна побачити у брилі, вишиваній сорочці, з палицею в руці і з торбиною, перекинутою через плече, на польовій дорозі, лісовій стежині, в далекому поліському хуторі... Або — на однокінній підводі з дітьми, над головами яких майорить синьо-жовтий прапор. У зимові дні Іван Васильович бере в руки металевий візочок, завантажений великою торбою, в якій, крім книг та ілюстрацій, —виготовлені ним дитячі дерев'яні іграшки, і мандрує від школи до школи, де вподовж уже кількох років читає дітям лекції на тему «Драма-феєрія Лесі Українки «Лісова пісня» — гімн української літератури».

Іван Сидорук — цікава людина. Народився на Поліссі, де з дитинства увібрав у себе красу природи, мови, звичаїв: і хліборобських, і родинно-побутових. Не раз було ще малим вибігав у поле, зупинявся на лісовій галявині — і пильно вдивлявся і вслухався в таємничу навколишність, проймався міфологічною давниною рідного краю. А коли вперше сам прочитав «Лісову пісню», то з того часу кожного року мандрує стежками й дорогами, якими на Волині ходила Леся Українка. І завжди в його торбині разом із книгами лежать дерев'яні дитячі іграшки. У цій справі він досяг майстерності великої. Його роботи демонструються на виставках, придбані багатьма музеями країни. Їх радо купують діти і дорослі. За власні кошти він організовує пересувні виставки, присвячені Лесі Українці, а свої лекції підкріплює високохудожніми ілюстраціями до «Лісової пісні», які створила заслужений діяч мистецтв України Надія Лопухова. В Івана Васильовича завжди під рукою графічні роботи художниці Софії Караффи-Корбут. Цикл ілюстрацій до «Лісової пісні» — лебедина пісня талановитої художниці зі Львова — так і не виданий до нинішнього дня. Але про них він розповідає, показує їх і будить в дітей добрі почуття до рідної землі, чарівного Поліського краю.

— Як на мене, і сьогодні в лісах Волині живуть герої «Лісової пісні», — цілком серйозно каже Іван Сидорук. — Лісовик — це головний господар поліського лісу, він керує і стежить за тим, що в ньому відбувається. Мавка — донька Лісовика. Будете в лісі, уважно придивіться, обов'язково побачите Мавку... Є в нашому лісі такий грайливий юнак, який ходить у домотканому одязі, зачаровує дівчат і дітей, добрий і веселий —це Перелесник. Подивіться на мене — побачите Перелесника. А коли в лісі трапиться біда, то на допомогу прийдуть Потерчата. Це душі наших діточок. І серед них є душа мого десятирічного синочка Сашка, який помер більше року тому від пухлини мозку... Чорнобильське лихо з'їло мого синочка. То я і мандрую по селах Чорнобильської зони... Бачу покинуті оселі... І не можу звикнути до думки про приреченість майбутнього нашого народу — дітей наших. Кожен день я виготовляю кілька іграшок, які роздаровую дітям.

Іван Васильович вже багато років досліджує Полісся в польових експедиціях. Крім речових пам'яток, вивчає міфологію та обрядовість поліщуків. Він десятки разів разом з дітьми об'їздив й обходив усі ті місця, де на Волині бувала Леся Українка.

... Є у нього гнідої масті кінь, то й воза сам змайстрував... І вирушає з дітьми в урочище Нечимне, де в дядька Лева була хатина і шопа на сіно з трьома стінами і стріхою. І там на сіні ночувала маленька Леся з мамою...

— Росте тут ще кілька старих дубів, напевно, вони пам'ятають дядька Лева, біля них бігала Леся, а потім дивилася на білі лілеї, що плавали на поверхні озера Нечимного, — мрійними словами веде мову Іван Васильович. — Все тут сьогодні занедбано. Замулюється чарівне озеро, пропали таблички, хто і коли садив дерева, вшановував святі місця, пов'язані з Лесею Українкою. Ми з дітьми щороку порядкуємо, але самотужки ради не дамо. Тому я і добиваюся в нинішньої влади, щоб підняти на урядову рівні питання про створення національного заповідника «Лісова пісня» у Нечимному. Розумію, в державі — економічні негаразди, але не маємо права занедбати такі святі місця. Діти й онуки наші нам цього не пробачать. А я сам буду все робити, щоб герої «Лісової пісні» завжди жили серед людей. Така моя доля.

Слухаючи Івана Васильовича, я подумав: «Як чудово, що в Поліському краї ще не перевелися такі добрі й веселі перелесники».

Богдан БЕРЕКЕТА.

Волинська область.

«Цар» може стати президентом

Тільки американський «Титанік» коштував дорожче за «Сибірського цирульника»

Усі найвідоміші та найзнаменитіші росіяни нещодавно збиралися в Кремлівському палаці з'їздів. Причиною став не черговий партійний з'їзд, а «світова прем'єра» фільму «Сибірський цирульник», котрий поставив і зіграв у ньому головну роль Микита Михалков.

На прем'єрі в Кремлі не було лише Бориса Єльцина, який захворів, та Юрія Лужкова, а прем'єр-міністр Євген Примаков із дружиною зайняли найпочесніші місця. Ще задовго до першого показу обиватель дізнався, що зйомки фільму стали російському платникові податків і численним спонсорам у 45 млн. доларів і тільки американський «Титанік» коштував дорожче за «Сибірського цирульника».

На рекламну кампанію фільму, ймовірно, теж було кинуто великі гроші. Скрізь у Москві висять тисячі портретів Микити Михалкова в образі царя Олександра III. У фільмі грають такі відомі російські актори, як Олег Меншиков, Олексій Петренко, а також американка Джулія Ормунд. Мало того, сьогодні у Москві можна придбати горілку з... Михалковим на етикетці та одеколон «Юнкерський», що пахне так само, як і знамениті вуса улюбленого сина автора «Дяді Стьопи» та гімну Радянського Союзу.

Головне завдання михалковського шедевру, за його ж словами, «виховати у росіян відчуття патріотизму, любові до історії, гордість за великих предків». Микита Михалков останнім часом стає символом гіпотетичного процвітання і величі нової Росії, людиною, яка запросто може зняти в злиденній країні фільм з голлівудським розмахом, покерувати національним кінематографом, побувати другим у списку проурядової фракції Держдуми, одержати в Америці «Оскара».

Після того, як рік тому головний російський іміджмейкер і лобіст Борис Березовський заявив, що «Микита Михалков цілком може бути обраний 2000 року на посаду президента Росії», чимало претендентів на Кремль стали вбачати в ньому можливого конкурента. Щоправда, Микита Сергійович не стомлюється повторювати; що він братиме участь у виборах двохтисячного року як пересічний російський виборець. Утім багато хто вважає заяву Микити Михалкова про те, що, «коли народ вимагатиме від нього порятунку Росії, він погодиться брати участь у президентських виборах як претендент на кремлівський трон», аж ніяк не випадковою. Можливо, саме тому і Юрій Лужков не вшанував своєю присутністю «світову прем'єру».

Чимало оглядачів у Москві вважають суботній показ фільму в Кремлівському палаці невдалим фальстартом виборчої кампанії Микити Михалкова. Михалкова стає багато, він «маячить» на екранах центральних телевізійних каналів значно частіше, ніж увесь російський уряд і адміністрація президента разом узяті.

Час покаже, чи стане Микита Михалков президентом. Росію, як відомо, «умом не понять». Але, судячи з усього, режисер уже сьогодні ладен повірити в те, що президент Росії з нього вийде мудрий і справедливий, саме такий, яким був російський монарх Олександр III у минулому сторіччі.

Світлана ФІЛІМОНОВА.

Москва.

Прийшла на вечір, а опинилася в Сеулі

До речі, Галинина подруга, яка познайомила її з Чон Ченом, так і не вийшла заміж за корейця

З жінкою, про яку піде мова, я познайомилася в Сеулі. Раніше її звали Галина Шестопалова. Але коли вийшла заміж за громадянина Республіки Корея, разом з дівочим прізвищем втратила й ім'я. Родичі чоловіка називають її «дружина старшого брата». Друзі і просто знайомі — «мама Дениса» (після народження сина). Спочатку Галю таке звертання навіть дещо ображало. Жінку ніби й не сприймають як особистість: чиясь дружина, чиясь мама. Але вже четвертий рік вона живе в Сеулі, і корейські традиції стають їй дедалі зрозумілішi.

А починалося все так само звичайно, як і в будь-якої дівчини. Якось у рідному Донецьку за компанію з подругою, яка зустрічалася з корейцем, вона пішла на вечір, присвячений культурі та історії цієї країни. Там познайомилася з хлопцем. Власне кажучи, в обличчя вона його вже знала, бо навчалися вони в одному вузі — Донецькому політехнічному. Але того вечора, за словами Галини, її вразили очі Чон Чена: «Вони сяяли, горіли якимось внутрішнім вогнем». «І ти одразу зрозуміла, що ця людина стане твоїм чоловіком?» — «Ні. Спочатку й почуттів ніяких не було. Але я ніколи не мала знайомих серед іноземців, і спілкуватися з Чоном було просто цікаво. Почуття прийшли згодом...»

Майже напередодні Нового року Галині зробили операцію. Нічого страшного, видалили апендикс. Та Чон Чен, хоча знайомі вони були лише кілька місяців, днював і ночував у лікарні. За словами Галі, саме тоді вона подивилася на нового знайомого іншими очима. «І місяців через три після цього я безтямно закохалася в нього».

Чи варто казати, що, коли навчання підійшло до завершення і Чон Чену треба було повертатися на Батьківщину, поїхав він не сам? «Спочатку було жахливо, — пригадує Галя. — Я приїхала влітку. Спека — сорок градусів, неймовірно парко. Думала, просто помру». Але найважче було звикнути до чужих звичаїв.

«Ось, наприклад, прийшли гості. Як заведено, відчиняю двері, вклоняюся. А вони мене відштовхують і, не вітаючись, проходять у кімнату. Чоловік запрошує до столу. А я, як офіціантка, підношу страви. Образливо, звичайно, але чекаю, що буде далі. І тільки коли чоловік представив мене гостям, вони кинулися вітатися. З'ясовується, якщо чоловік не представив дружину, то це означає, що він цього не хоче. І привітатися з нею — образити чоловіка». А слід сказати, що корейські чоловіки взагалі не мають звички знайомити своїх друзів з дружинами. Також не прийнято на людях виявляти увагу до жінки. Подавати їй руку, поступатися місцем. Під час прогулянки чоловік зазвичай іде попереду, а жінка дріботить за ним. «Навіть мій чоловік іноді так «утікає», — визнає Галя. — Але його не можна назвати типовим корейським чоловіком. Він розуміє, що я вихована в інших традиціях. І якби не він, я, напевно, не витримала б уже в перші місяці і втекла». — «А як його знайомі ставляться до того, що в нього дружина — іноземка?» — «Узагалі корейці дуже гостинний народ. Але бувають випадки, коли на нього дивляться косо. Наприклад, у багатьох фірмах приблизно тричі на тиждень влаштовують такий собі «випивон». Так би мовити, для згуртування колективу. Закінчується він зазвичай годині о дванадцятій ночі. І відмовлятися не прийнято. Тож коли мій чоловік каже, що повинен іти додому, його не розуміють».

Попри те, що Галину досі дивують деякі місцеві традиції, все-таки здається, що вона стала справжньою кореянкою. «Якщо любиш країну, хочеш її зрозуміти, треба відмовитися від своїх амбіцій і відкинути старі звички».

Нині Галина, як і більшість корейських дружин, не працює. Денису три роки і він ходить у садочок. У Галі з'явився час відвідувати басейн, займатися тенісом, вишивати. З'явилися подруги, і вони разом вибираються на пікнік. Можливо, багато хто з українських жінок і позаздрить їй: є час на кухню, дім, дитину і на себе. До речі, про кухню. Галина вже привчила сім'ю свого чоловіка до українських страв, і вони їм дуже подобаються. Щоправда, страви ці дещо кореєзовані. Адже тут не їдять ні сало, ні смалець. Тож вишкварки в Галининому борщі не плавають.

«Галю, а додому не хочеться?» — «Хочеться, звичайно. Я люблю свою Україну. Чоловік там буває частіше: їздить у справах бізнесу. Я з сином приїжджаю раз на рік — на відпочинок. Але в Кореї я також почуваюся як удома».

До речі, Галинина подруга, яка познайомила її з Чон Ченом, так і не вийшла заміж за корейця. Знайшла своє щастя в Україні. От і не вір після цього в долю.

Наталя ФІЛІПЧУК.

Мозок Ейнштейна містив маловідомі клітини

Таку сенсаційну заяву зробили міланські вчені. Маловивчені наукою клітини в мозку генія — у десятки разів численніші, ніж нейрони.

За словами дослідників з Мілана і Падуї, саме ці клітини найбільше відповідають за процеси мислення та мозкову інформацію. Іншими словами, мозок Ейнштейна — не такий, як у пересічних людей, і, напевне, його геніальність можна пояснити саме цією аномалією.

В італійській пресі висловлюють припущення, що мозок Ейнштейна зазнав впливу... космічного випромінення або надприродних сил.

Паралельно з цим дослідженням учені-медики Італії спостерігають за дитиною, в якої повністю відсутній мозок. Її життя підтримують у спеціальній барокамері. Європейські вчені під час дослідів сподіваються зробити нові відкриття щодо людського мозку.

Олесь КЛИНОВ.

Рим.

«Слабша половина» стійкіша

За даними австралійського бюро статистики, 1997 року в 18-мільйонній Австралії було вбито 318 осіб (причому чоловіків удвічі більше, ніж жінок). У цій економічно благополучній країні чимало й самогубств. Лише торік їх кількість зросла на 14 відсотків і сягнула рекордної цифри — 2723 особи (знов-таки «сильніша половина» людства накладала на себе руки в чотири рази частіше, ніж жінки).

Павло АНГЕЛУЦА.

Австралія.

Люди й події

Гомосексуалізм і дисципліна

Спосіб поліпшити дисципліну в армії винайшов генпрокурор Колумбії Берналь. Він звернувся до Конституційного суду з пропозицією оголосити поза законом ті положення армійського дисциплінарного статуту, котрі гомосексуалізм та зв'язки з проститутками трактують як порушення: це, мовляв, утиск права військових на вільний розвиток особистості. Отож, може, і порушень стане менше, і хлопці без остраху розвиватимуться. Щоправда, армію слід додатково озброїти. Презервативами.

У нас тут інші синдроми

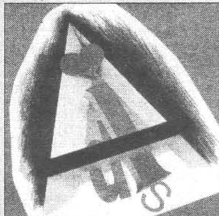

Цілковиту некомпетентність проявив керівник ізраїльського центру з боротьби зі СНІДом Шломо Мааян, заявивши про якусь «епідемію» синдрому набутого імунодефіциту в країнах колишнього СРСР і запропонувавши перевіряти «на це» всіх нових емігрантів з наших країв. Його непоінформованість вражає. Бо поняття «дефіцит» зникло у нас разом з вікопомним СРСР. Синдроми, щоправда, залишилися і багатьом не дають спокою — але то синдроми іншої «чуми 20-го століття». І медицина тут безсила...

Підступний результат переговорів

Величезна небезпека для Югославії криється за результатами переговорів у Рамбуйє, а саме: відмова Заходу від авіаударів по сербських позиціях. Адже, свідчить досвід Іраку, якщо американцям не дали когось терміново побомбардувати, то потім, коли така можливість з'являється, зупинити їм дуже важко. Тож Белграду слід добряче подумати: чи не ліпше, поки не пізно, самим визначити придатні для авіаударів сербські об'єкти й запропонувати США якнайшвидше відстрілятися?

Принципові ветерани

Небачену принциповість продемонстрували ветерани Війська Польського, федерація яких заявила: резервісти бажають скласти нову присягу, оскільки та, яку вони брали на себе під час служби в армії, передбачала вірність союзу з СРСР, а тепер цей ганебний факт може скомпрометувати Польщу в очах НАТО... Отож міноборони має тепер дилему — або шукати чималі гроші на організацію прийняття ветеранами нової присяги, або зі вступом в альянс зачекати. Бо ж, треба розуміти, ветерани в разі чого й «підкачати» можуть.

Додаток до аксіоми

Випадок із семидесятирічним Ву Йонг Гаком — він 41 рік відсидів у південнокорейській тюрмі й днями амністований президентом Кім Де Джунгом у зв'язку з річницею свого перебування на посаді — значно розширює твердження народного депутата України Михайла Бродського: кожен, сказав він, хто вступає у велику політику, має бути готовий... «сісти». Що ж, тепер доведено: отой «кожен» має бути готовий і «вийти»! Питання лиш у тому, хто президентом стане...

У Москві можна придбати горілку з... Михалковим на етикетці

Директор Харківського тракторного заводу Петро ТОДОРОВ:

Що вигідно ХТЗ, те має бути вигідно всій Україні

Не повторивши цю добре відому фразу щодо вітчизняного сільгоспмашинобудування й не наповнивши її справжнім змістом, українське керівництво ризикує привести країну в наступне тисячоліття не лише індустріально розграбованою, а й аграрно спустошеною

Попри спад обсягів національного промислового виробництва, який триває, випуск цього року тракторів з маркою ХТЗ зросте не менш ніж у два рази, що становитиме більше 4000 машин. А створена за участю тракторного заводу державна лізингова компанія дозволить вітчизняним сільсгосвиробникам купувати найрізноманітнішу тракторну техніку в кредит і на вигідних для себе умовах.

ХТЗ будувала, а потім і розвалювала вся країна. А підійматися з руїн перебудови заводський колектив змушений сам

Багато років славнозвісна фраза, вимовлена одним з американських президентів на підтримку, як нині сказали б, вітчизняного товаровиробника і яка звучала, здається, так: «Що вигідно «Форду», вигідно й Америці!» — могла б певною мірою виявляти у перефразуванні й те, як наша держава дбала раніше про своє вітчизняне виробництво тракторів. Первісток українського тракторобудування — Харківський тракторний завод —збудували усього за кілька років. У ті роки його дійсно будувала і плекала вся країна. І хоча з відомих причин ХТЗ не став такою славетною фірмою, якою на сьогодні є згадана автомобільна компанія, проте харківським тракторобудівникам теж є чим пишатися.

За майже сімдесятирічну історію з конвеєра ХТЗ зійшло більше 3.000.000 тракторів різноманітних моделей і модифікацій. Географія поставок — близько сорока країн світу всіх континентів. Лише за кілька останніх років на підприємстві розроблено і впроваджено у виробництво більш ніж двадцять моделей і модифікацій нових сільгоспмашин — від міні-трактора Т-012 до потужних гусеничних двохсотсильних ХТЗ-200.

Проте проблеми ХТЗ останніх років, як не дивно, залишаються в основному лише його проблемами. Деякі високопоставлені державні мужі, хоч як парадоксально, проявляють неабияку турботу про розвиток сільськогосподарського машинобудування, але лише не рідної країни. За всі роки незалежності України, що теж вельми прикметно, на Харківському тракторному визнали за потрібне побувати, здається, усі прем'єр-міністри й президенти, а деякі й по кілька разів. Проте ніхто з них, із задоволенням фотографуючись на тлі нових зразків, а то й за кермом симпатичного трактора й експлуатуючи тією чи іншою мірою згаданий вираз, на жаль, далі слів та обіцянок не просунулися ані на крок. А тому все, що корисно нині ХТЗ, країні, її народові, який цілком залежний від здобутків сільськогосподарських трудівників, не зовсім по душі, як виявляється, доморощеному адміністративно-чиновницькому апаратові, який вставляє час від часу палиці в колеса вітчизняного тракторобудування.

Щоправда, ХТЗ та його команда виявилися на диво міцною промисловою фортецею. Під тиском нездарної політики й недолугої економіки вже занепало багато схожих українських підприємств. Але випуск харківських тракторів за всі роки розброду й хитань практично не зупинявся жодного разу. Вже тільки цього року сільські трудівники одержали за лізингом до початку весняно-польових робіт не менш як 500 тракторів. Усього ж до кінця року хліборобам України буде направлено більше чотирьох тисяч нових потужних машин.

І все ж в умовах, що склалися, якість і надійність техніки, яка випускається на ХТЗ, не тільки не могли залишатися на попередньому рівні, а й значно погіршилися, що викликає в селян чимало докорів і нарікань.

Якщо поля не зорані, а в бур'янах іржавіють розібрані трактори, це ще не означає, що вони нікуди не годяться

Дійсно, кілька попередніх років колектив ХТЗ прожив під пресом критики, каже голова правління АТ «Харківський тракторний завод» Петро Тодоров. Багато в чому вона була справедлива, але нерідко й суб'єктивна. В умовах різкого зниження купівельної спроможності сільськогосподарських підприємств ми не могли не скоротити випуск нових машин. Природно, техніка на селі кілька років не оновлювалася, поки не занепала зовсім. У деяких господарствах з'явилися цілі кладовища машин, розібраних на запчастини для підтримання життєздатності інших тракторів. Ці та багато інших сумних пейзажів разом із занедбаними землями й незібраними врожаями, потрапляючи в поле зору високопоставлених чиновників, наштовхували їх лише на один висновок: все! Техніка ХТЗ нікуди не годиться...

Але були й об'єктивні причини, які також не можна скидати з рахунку. Завод били насамперед за слабкий двигун, за невисокий моторесурс деяких вузлів та агрегатів. Зрозуміло, моторобудівники також знаходили виправдання: геть нікудишні комплектуючі, які виробляють на непрофільних українських підприємствах. А ті посилалися на слабку якість металу, який їм поставляють. Коло замикалося. А страждав авторитет насамперед марки ХТЗ. Споживача не цікавлять (і не повинні цікавити) наші проблеми й проблеми наших суміжників. Йому потрібен трактор — надійний та довговічний.

Селяни мріють не про 100 тисяч тракторів, а про надійні й довговічні машини

Проведений пару років тому глибокий аналіз багатьох причин, які призвели до повної зупинки машин чи виходу з ладу їх окремих вузлів, продовжує П. Тодоров, дозволив нам, по-перше, розібратися у вкрай складних умовах виробництва й реалізації наших тракторів. А по-друге, розробити і впровадити нову концепцію випуску техніки для села. Якщо казати коротко, то сутність її — у трьох складових. Зосередити всі технологічні й виробничі резерви на доведенні до досконалості так званих базових моделей, яких колективні господарства, фермерські підприємства найбільше потребують. Комплектувати трактори не тими двигунами, паливними системами, трансмісійними вузлами та іншими деталями, що традиційно поставляли сусідні підприємства, а тими, які служитимуть довго й надійно. Створити для працюючих на цих машинах хліборобів максимум зручностей, які не тільки полегшуватимуть їхню нелегку працю, а й берегтимуть здоров'я, а часом і життя.

Рішення ставити на трактори ХТЗ двигуни визнаної в усьому світі німецької фірми «Дойц» викликало шок не лише в харківських моторобудівників, а й у міністерських кабінетах: погубите цілу галузь! Але новий директор виявив твердість характеру й наполегливість: ні, відродимо довіру до вітчизняного тракторобудування, а разом з тим змусимо й моторобудівні заводи потурбуватися про те, щоб їхні вироби наблизилися до світових стандартів.

Поступово було налагоджено партнерські відносини і з іншими підприємствами, у тому числі й зарубіжними, які виробляють більш надійні деталі, ніж раніше «шкутильгали», цілі системи, обладнання кабін тракториста.

Однак це не означає, що адміністрація підприємства повністю відмовилася від вітчизняних моторів. Нові розробки харківських заводів ХЗТД та «Серп і молот», які відповідають сучасним технічним вимогам, так само встановлюють на базові моделі. Але тепер уже споживач визначає, що його більше влаштовує — бездоганна німецька якість чи нижча ціна.

Ми повинні робити трактор світового класу, але орієнтуватися насамперед на ринок близького зарубіжжя

Нові модернізовані машини виробництва ХТЗ, на думку адміністрації підприємства, сьогодні вже мало в чому поступаються закордонним аналогам. Вдосконалена кабіна, наприклад, витримала випробування у всіх сертифікатних центрах Європи. Двоциліндрова, уніфікована навіска дозволяє використовувати всілякі причіпні знаряддя імпортного виробництва. Нові двигуни, крім того, що достатньо надійні, мають великий моторесурс, відповідають екологічному стандарту «Євро-2». Доводиться до вимог стандартів і трансмісія. Все це у комплексі дозволяє підприємству вже нині не тільки гідно суперничати на внутрішньому ринку з набагато дорожчими й «примхливішими» іномарками, а й упевнено відвойовувати позиції в Росії, інших країнах Співдружності, а також у більшості країн Європи, Америки, Азії, Африки й Австралії, які трохи розгубили.

Та головні інтереси ХТЗ так само мають залишатися на ринку близького зарубіжжя, насамперед у Росії, вважають керівники заводу. Потреба у сільгоспмашинах харківського заводу на її неозорих просторах величезна. Раніше в російські сільгосппідприємства ХТЗ поставляв щорічно не менш ніж 20 тисяч тракторів. Сьогодні попит, природно, нижчий. Але багато областей Російської Федерації висловлюють готовність купувати (і вже купують) харківські сільгоспмашини досить великими партіями. А для того, щоб інтерес до ХТЗ ще більше зростав, засновано спільне підприємство з виготовлення харківських тракторів з двигунами російського виробництва. Перевага такої машини в Росії очевидна, бо є непогано налагоджена сервісна база для моторів Ярославського заводу. Такий шлях прийнятний і в освоєнні, наприклад, ринку Білорусі, у створенні машин з двигунами Мінського моторного заводу.

Нерозумно поставляти трактори лише до далеких країн, коли в рідних українських селах майже нема чим орати

Нещодавні своєрідні польові змагання між тракторами ХТЗ, іменитим американським «Джон Діром» та деякими іншими машинами закордонного виробництва переконливо продемонстрували високі технічні характеристики харківських моделей, чималі їхні переваги з найбільш важливих параметрів. Але одна справа зробити добрий трактор, інша — забезпечити ним своїх сільських трудівників. Остання сільськогосподарська нарада в Полтаві за участю прем'єр-міністра, керівництва Кабміну, керівників областей України вселяє надію, що одна з найгостріших економічних проблем зрушить з мертвої точки. ХТЗ повернули давні борги, введено в дію взаємовигідний механізм лізингових поставок техніки на село. Не забалакати б, не закинути б, як завжди, архіважливу справу. Інакше нинішнє українське керівництво ризикує привести країну у XXI століття не лише індустріально розграбованою, а й аграрно спустошеною.

Микола КОСИЙ.

Харків.

Таблиця порівняльних показників

випробувань нових моделей тракторів ХТЗ з тракторами закордонного виробництва на оранці, які проводилися ВАТ «ХТЗ», Харківським державним аграрним університетом ім. Докучаєва, Харківським технічним університетом та Інститутом грунтознавства й агрохімії ім. Соколовского у жовтні 1998 року

Розрахунок зроблено при курсі 2,6865 грн. за 1 долар США

Показники Склад МТА	Маса трактора, кг	Наробок м/год.	Потужність двигуна за ТУ, кВт (к. с.)	Питомі витрати палива, кг/га	Продуктивність, га/год.	Середня ширина захвату, м	Коефіцієнт буксування, %	Питома продуктивність, га/год. (к. с.)	Ціна трактора, грн. Ціна плуга, грн.	Прямі експлуатаційні затрати, грн./га
«Джон Дір»-8400 «Грегорі-Бессон» 6-корпусний оборотний плуг (оранка в борозні)	8465	700	191(260)	11,38	2,53	2,07	6,95	97×10^4	376117/94029	53,04
«Массей Фергюсон»-9240 6-корпусний оборотний плуг МФ (оранка в борозні)	8940	920	187,5(255)	16,44	1,94	2,37	10,04	76×10^4	349251/94029	67,65
«Массей Фергюсон»-9240 8-корпусний оборотний плуг МФ (оранка в борозні)	8940	962	187,5(255)	14,93	2,14	3,0	6,57	84×10^4	349251/107462	59,62
Valmet-8400 ПУН-4-40 (оранка в борозні)	5170	2100	118(160)	12,88	2,17	2,07	6,97	136×10^4	228357/8060	29,28
ХТЗ-16131 ПУН-4-40 (оранка в борозні)	8350	1100	118(160)	12,35	2,2	2,04	2,15	138×10^4	112100/8060	22,45
ХТЗ-17021 ПП-7-35	8625	930	125(170)	12,09	2,46	2,37	3,49	145×10^4	120000/10746	21,62
ХТЗ-17121 ПП-7-35	8700	1010	125(170)	13,80	2,1	2,48	—	124×10^4	112835/10746	24,33
Т-151К-03 ПП-7-35	8630	9,0	121,3(165)	13,91	2,08	2,53	—	126×10^4	110686/10746	24,32
Т-151К-09 ПП-7-35	8910	1300	121,3(165)	13,0	2,22	2,41	—	135×10^4	115696/10746	23,29

500 тракторів є. Буде ще 4 тисячі

АСТРОЛОГІЧНИЙ ПРОГНОЗ на 1 — 7 березня

ОВЕН. На цьому тижні, ризикуючи, нічого не втрачаєте. Несподівано для інших ви виявите себе з кращого боку, особливо у фінансових питаннях. Можете стати інвестором у будівництві. Жінка буде задоволена своїм чоловіком. Найпідступніший день — субота.

ТЕЛЕЦЬ. Знайомство може перерости у тривалу дружбу на діловому підґрунті, а давня дружба пожвавиться, завдяки обопільній зацікавленості. Понеділок, четвер і неділя після 13-ї години — гарні дні для реєстрації шлюбів, створення союзів на основі кохання, поваги і взаємодопомоги.

БЛИЗНЯТА. Настав час для самостійних кроків і особистої ініціативи. Можете стати натхненником і організатором великої справи. Крім понеділка, середи і п'ятниці можна влаштовуватися на роботу, розпочинати самостійну діяльність або ділову поїздку.

РАК. Більше, ніж в будь-які місяці, станете чудовим стимулом для інших, а на творчість і великі подвиги вас надихатимуть діти і кохані. Без матеріальних втрат можете ризикувати у будь-якій галузі (крім вівторка і суботи).

ЛЕВ. Нині необхідно спрямувати свої сили на подолання бар'єрів. Корисний тиждень для чоловіків. Можете розпочати будівництво власного будинку — у прямому і переносному значенні. Можна купити, відремонтувати або отримати у користування машину.

ДІВА. Будете дуже активні у спілкуванні із своєю другою половиною. У вас з'являться цілком конкретні справи з напарником і знайомими чоловіками. У понеділок і вівторок будьте обережні в дорозі, у середу і четвер не забувайте особисті речі.

ТЕРЕЗИ. Тиждень дуже успішний у фінансовому плані. Це чудовий період для того, щоб попрацювати і заробити. Можна дати згоду на шлюб і співробітництво. У понеділок і четвер необхідно зайнятися покупками, рекламою і зв'язками.

СКОРПІОН. У вас з'явиться смак до життя і сильне бажання щось зробити. Створюватимете і одночасно боротиметеся за своє, щось важливе. Можете розпочати самостійну діяльність, творчу роботу або свій бізнес. У конкурсах на вас чекає перемога.

СТРІЛЕЦЬ. Можна зайнятися такими практичними справами, як ремонт у домі, офісі або якоюсь іншою фізичною роботою, яка зараз вас не обтяжить. Можна зробити бізнес на нерухомості, будівництві, техніці і автотранспорті.

КОЗЕРІГ. У вас з'являться друзі, які зуміють розворушити вас. Ви розпочнете активно брати участь у справах колективу, можливо, станете лідером або організатором. Ваш козир — уміле використання оточення.

ВОДОЛІЙ. Непогано заробите власною працею. Добре вибивати і доставати все, що вам необхідно. У понеділок і вівторок можна втратити частину коштів на несподівані ремонти. Не розпочинайте нові справи і поїздки в понеділок вранці, у вівторок, середу і п'ятницю — будуть проблеми.

РИБИ. Це один із найкращих тижнів березня і першого кварталу року. Ваша ініціатива нічим не буде скута, особисті зусилля досягнуть мети і створять чудову перспективу на весну. Ви зможете вести свої справи самостійно, за своїм бажанням і на власний розсуд.

УкрАВТО — УКРАЇНСЬКА АВТОМОБІЛЬНА КОРПОРАЦІЯ

Шановні акціонери!

15 квітня 1999 р. об 11.00 у залі засідань Київського головного центру "УкрАВТО" (252045, м. Київ, Ново-Пирогівська, 58) відбудуться загальні збори акціонерів акціонерного товариства "Українська автомобільна корпорація"

Порядок денний:

1. Про підсумки фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства у 1998 р. та головні напрямки роботи корпорації у 1999 р.
2. Висновки ревізійної комісії акціонерного товариства.
3. Про зміни у Статуті акціонерного товариства.
4. Прийняття рішення щодо створення, реорганізації та ліквідації дочірніх підприємств, філіалів та представництв, затвердження їх статутів та положень.
5. Організаційні питання.

Початок реєстрації акціонерів о 9.30

Правління

До уваги акціонерів ВАТ «Кременчуцький хлібокомбінат»

Правління ВАТ «Кременчуцький хлібокомбінат» повідомляє, що чергові загальні збори акціонерів відбудуться 14 квітня 1999 року о 10.00 у приміщенні актового залу Льотного коледжу цивільної авіації за адресою: м. Кременчук, вул. Перемоги, буд. 17/6.

Реєстрація учасників з 8.00 до 9.45.

Порядок денний:

1. Звіт правління про фінансово-господарську діяльність ВАТ у 1998 році.
2. Звіт ревізійної комісії.
3. Звіт спостережної ради.
4. Затвердження річного звіту про результати господарсько-фінансової діяльності, балансу та розподілу прибутку товариства за 1998 рік.
5. Визначення основних напрямів діяльності ВАТ у 1999 році.
6. Плановий розподіл прибутку на 1999р.
7. Затвердження форми випуску цінних паперів ВАТ.
8. Затвердження положення про продаж цінних паперів викуплених товариством у своїх акціонерів.

Для реєстрації учасникам зборів необхідно мати при собі документ, що посвідчує особу, представникам акціонерів доручення, оформлене згідно з чинним законодавством.

Телефон для довідок 3-51-85, факс 3-90-03.

Правління ВАТ «Кременчуцький хлібокомбінат».

Арбітражний суд Херсонської області порушив справи про банкрутство:

№ 5/94-Б, КСП «Колос». Адреса: смт Верхній Рогачик Херсонської обл., вул. 35 років Перемоги, 29, р/р 26006200045001 у Верхньорогачицькому відділенні АК АПБ «Україна»;

№ 5/95-Б, КСП «Дружба». Адреса: Верхньорогачицький район Херсонської області, с. Зелене, р/р 26000200041001 у Верхньорогачицькому відділенні АК АПБ «Україна».

Претензії кредиторів та санаторів приймаються протягом місяця з дня опублікування оголошення.

Правління ВАТ «Острозьке АТП-15639»

Рівненської області повідомляє, що 14 квітня 1999 року відбудуться загальні збори акціонерів ВАТ за адресою: м. Острог Рівненської області, вул. Мацути, 4а в приміщенні клубу ВАТ «Острозьке АТП-15639», початок зборів о 10.00 **з порядком денним:**

1. Звіт правління ВАТ про діяльність товариства за 1998 р.
2. Звіт ревізійної комісії за звітний період 1998 р.
3. Про недовіру головному бухгалтеру та заступнику голови ВАТ по експлуатації і виведення їх із членів правління.
4. Про зміни та доповнення до статуту ВАТ.

Реєстрація акціонерів з 8.00 до 10.00.

До відома акціонерів ЗАТ «Вовчанський олійноекстракційний завод»

30 березня 1999 року у Вовчанську Харківської області за адресою: вул. Привокзальна, 11, відбудуться чергові річні загальні збори акціонерів.

Порядок денний:

1. Про підсумки господарсько-фінансової діяльності ЗАТ за 1998 рік та основні напрями діяльності на 1999 рік.
2. Звіт ревізійної комісії.
3. Звіт ради товариства.
4. Про суму дивідендів за 1998 рік.

Початок зборів о 14.00, реєстрація з 13.00.

Контактні телефони: (05741) 2-30-98, 2-22-39.

26.03.1999 г. состоится общее собрание акционеров ОАО «Ильичевскавтотранс-15121»

Повестка дня:

1. Отчет правления о производственно-хозяйственной деятельности ОАО за 1998 год.
2. Отчет ревизионной комиссии.
3. Отчет наблюдательного совета.
4. Разное.

Собрание состоится по адресу: Ильичевск, ул. Победы, 11.

Начало в 12 часов.

Справки по тел. 6-15-44.

До уваги акціонерів ВАТ «Житомиргаз»

Повідомляє, що Загальні збори акціонерів відбудуться 14 квітня 1999 року об 11-00 год. за адресою

м. Житомирська обл. смт Ємільчино, вул. Івана Франка.

Реєстрація учасників зборів 14 квітня 1999 р. з 8-30 год. до 10-30 год. за місцем проведення зборів.

Порядок денний

1. Звіт правління про результати фінансово-господарської діяльності Товариства за 1998 рік.
2. Звіт спостережної ради Товариства.
3. Звіт ревізійної комісії Товариства.
4. Затвердження порядку розподілу прибутку за 1998 рік і основні напрями розвитку Товариства на 1999 рік.
5. Про організаційну структуру Товариства.
6. Про внесення змін до статуту Товариства.
7. Перевибори членів Спостережної ради Товариства.
8. Затвердження форми випуску акцій.
9. Затвердження рішення про укладення договору з спеціалізованим реєстратором.

Для реєстрації акціонери повинні мати при собі паспорт (або інший документ, що посвідчує особу), представники акціонерів - паспорт та довіреність оформлену згідно чинного законодавства.

Довідки за тел. (0412) 34-24-47.

Правління ВАТ «Житомиргаз».

Арбітражний суд Житомирської області (282014, м. Житомир, вул. Мала Бердичівська,25) порушив справу № 5/ 44 «Б» про банкрутство ВАТ «Черняхівський сирзавод» (261030, м. Черняхів, Житомирської області, вул. Коростенська, 103), р/рахунок 26009200045002, код 00445386 смт. Черняхів АПБ Житомирської обл., МФО 311294.

Претензії кредиторів і заяви санаторів приймаються протягом місяця з дня публікації оголошення.

Арбітражний суд м. Києва" (м. Київ-30, вул. Б. Хмельницького, 44-В) порушив справу про банкрутство № 2 малого комерційного колективного підприємства «Фірма «Ерна». Юридична адреса: 252019, м. Київ, пр. 40-річчя Жовтня, 70, р/р 26007204323001 в Київській дирекції банку «Україна», МФО 321574.

Арбітражний суд заяви кредиторів та санаторів приймає протягом місяця з дня опублікування цього оголошення.

Утерянное свидетельство № 1793 о регистрации ООО «Сток», выданное Подольской райгосадминистрацией, считать недействительным.

Редактор номера Світлана ПИСАРЕНКО.
Перший заступник головного редактора Анатолій ГОРЛОВ.
Редколегія: Олександр БІЛИК, Леонід БРОВЧЕНКО, Віталій ЖЕЖЕРА, Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ, Світлана ПИСАРЕНКО, Сергій ПРАВДЕНКО, Анатолій СОЛОНСЬКИЙ, Віталій СУДДЯ.

◊ За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.
◊ Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.
◊ За точність викладених фактів відповідальність несе автор.
◊ Рукописів не повертаємо.
◊ Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання — КВ № 1 від 26.05.1994 р.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами. Індекс 60955. Тираж 208257.

Комбінат друку видавництва «Преса України». 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50

Зам. 0311037.
2 3 4 5 6 7 8 9

Голос України

Газета виходить з 1 січня 1991 року.
Адреса ВР України: 252019, м. Київ-19, вул. М. Грушевського, 5.
Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.
ТЕЛЕФОНИ: для довідок —441-88-23; телефакс —224-72-54; відділ реклами — 441-86-50, 441-89-34, 441-89-44; телефакс —449-85-62.
E-mail: sekret@golos.relc.com